БУТУН ДУН'Е ПРОЛЕТАРЛАРИ, БИРЛАШИНГИЗ!

ҚИЗИЛ ЎЗБЕКИСТОН

ЎЗБЕКИСТОН КОММУНИСТ (большевик)ЛАР ПАРТИЯСИ МАРКАЗИЙ КОМИТЕТИ, ТОШКЕНТ ОБЛАСТЬ, ШАҲАР КОМИТЕТЛАРИ ВА ЎЗБЕКИСТОН ССР ОЛИЙ СОВЕТИНИНГ ОРГАНИ

№ 172 (7619)
25 ИЮЛЬ
СЕШАНБА
1950 ЙИЛ
БАҲОСИ 20 ТИЙИН.

Атом қуролини тақиқлаш ҳақидаги Стокгольм Мурожаатига имзо тўплаш давом этмоқда. Совет халқи Мурожаатга қўл қўйиш блан бутун дун'ёда мустаҳкам тинчлик ўрнатиш учун, социалистик Ватанимиз қудратини янада ошириш учун қаттиқ туриб курашаётганини изҳор этмоқда.

Лекция — пропаганданинг муҳим методи

Партиямизнинг мафкуравий ишларида лекциялар катта ўрин тутади. Улар марксизм-ленинизмни пропаганда қилишнинг муҳим методидир. Яхши тайёрланган, мазмунли лекция большевизм назарияси ва тарихини, марксизм-ленинизм классикларининг асарларини ўрганувчи ўртоқларга катта ёрдам беради.

ВКП(б) Марказий Комитетининг партия пропагандаси масалалари юзасидан чиқарган қарорларида партия маорифи системасида лекцияларнинг катта аҳамиятга эга эканлиги уқдириб ўтилади, лекторларни пухта танлаш, лекцияларнинг сифатини доим назорат қилиб туриш зарурлиги кўрсатилади.

Кейинги йилларда партия ташкилотларида лекция пропагандаси кенг тус олди. Лекциялар коммунистларнинг ва комсомолларнинг ғоявий савиясини ошириш воситаси, совет зиёлиларини, барча меҳнаткашларни сиёсий жиҳатдан тарбиялашнинг кучли қуроли бўлиб қолди. Ўтган ўқув йилида кўпгина партия ташкилотлари партия маорифи шохобчаларида лекция пропагандасини йўлга қўйиш ва лекторлар группаларининг ишларини яхшилашда анчагина муваффақиятларга эришдилар. Бу ҳол даставвал лекциялар тематикасининг кенгайтирилганлигида, уларнинг савияси оширилганлигида, партияли активларнинг лекция ўқишга жалб этилганлигида яққол кўринди. Лекциялар большевизмнинг назарияси ва тарихини мустақил суратда ҳам, тўгарак ва мактабларда ҳам ўрганаётган коммунистларга ва партиясизларга катта ёрдам берабошлади.

Шундай ижобий бир фактни та'кидлаб ўтиш керакки, кўпгина партия ташкилотларида ВКП(б) тарихи, диалектик ва тарихий материализм, сиёсий иқтисод, халқаро муносабатлар тарихи юзасидан лекциялар ўтказилди. Лекция пропагандасини уюштиришнинг бундай шакли жуда яхши натижа берди. Партия органларининг лекторлик группалари назарий темаларда лекция ўқишни ўзларининг асосий марказий вазифаси деб ҳисоблаб, марксизм-ленинизм назариясини пропаганда қилишга кўпроқ э'тибор бермоқдалар. Бу, жуда тўғри ишдир.

Партия комитетлари, сиёсий ва илмий билимларни тарқатувчи жамиятларнинг лекторлари ҳозирги сиёсат, ҳозирги вақтдаги халқаро аҳвол масалалари ҳақида ўқиладиган лекцияларга катта э'тибор қилабошладилар. Совет ватанпарварлиги, СССР халқларининг дўстлиги, совет ижтимоий ва давлат тузумининг улуғ кучи, совет халқининг урушдан кейинги сталинча бешйиллик планни бажариш учун олиб бораётган кураши, Совет давлатининг тинчлик сиёсати ва шу сингари темалар лекцияларда муҳим ўрин тутади. Лекцияларда англияли-америкали уруш оловини ёқувчилар ва уларнинг ўнг социалист ва фашист-титочи малайларининг авантюристлик сиёсати фош қилинмоқда. Лекторлар хитой халқининг улуғ тарихий ғалабасини, халқ демократияси мамлакатларининг социализм қурилишида эришган муваффақиятларини кўрсатадилар. Лекция пропагандасида тинчлик тарафдорлари ҳаракатига ва атом қуролини тақиқлаш тўғрисидаги Стокгольм Мурожаатига имзо тўплаш кампаниясига катта э'тибор қилинмоқда.

Коммунистларнинг сиёсий савияси ўсганлиги, кадрларимизнинг, зиёлиларимизнинг ғоявий масалалардаги эҳтиёжлари ошганлиги лекция пропагандаси олдига янги, янада юксак талабларни қўяди. Лекторлар, ўқувчиларнинг талабчанроқ бўлиб қолганлигини, лекцияларнинг камчиликларига жиддий э'тибор бераётганликларини эсда тутишлари лозим. Пропаганда ишларини тобора яхши йўлга қўйиш учун даставвал **лекцияларнинг сифатини кескин суратда яхшилаш, уларнинг ғоявий мамзунини қаттиқ назорат қилиб туриш зарур.** Лекция пропагандасида контроль ишларининг йўлга қўйилмаслиги жиддий нуқсон ва хатоларга сабаб бўлажагини тажриба кўрсатади.

Ба'зи ташкилотларда турли темаларда лекциялар ўқишга юзаки қаралди. Шу сабабдан лекцияларга келучилар кам бўлади, кўп вақт лекциялар ўтмай қолади. Ба'зи жойларда малакали лекторлар танланган эмас. Карель-Фин ва Сталинград партия ташкилотларида турли темаларда лекция ўқиш жуда қониқарсиз қўйилган.

Шуни э'тироф қилиш керакки, ба'зи партия ташкилотларида лекторлар группалари ўзларига муносиб ўринни олган эмас. Партия комитетлари лекторлардан кўпинча ўз вазифаларида фойдаланмай, уларни жойларга вакил қилиб юборадилар, улардан инструкторлар сифатида фойдаланадилар. Бундай фактлар масалан, Ставрополь ўлкасида, Ўзбекистон ва Тожикистонда кўринди. Ба'зи партия ташкилотларида назарий жиҳатдан яхши тайёрланган кадрларни лекция ўқишга ҳали ҳам суст жалб этмоқдалар. Маҳаллий матбуотда энг яхши лекциялар онда-сонда босиб чиқарилади, лекторлар ва лекторлар группаларининг иш тажрибалари етарли ёритилмайди.

Кўпгина областьларда лекцияларнинг тематикаси кўп масалаларни ўз ичига олмайди. Фалсафа, сиёсий иқтисод масалалари юзасидан, хусусан социализмнинг сиёсий иқтисодига доир масалалар юзасидан лекциялар ҳали ҳам кам ўқилмоқда. Лекциялар кўпинча коммунистик қурилишнинг муҳим вазифалари блан боғланмайди, маҳаллий ҳаётнинг хусусиятлари, ўқучиларнинг талаблари ҳисобга олинмайди. Динга қарши илмий пропаганда масалалари юзасидан кам лекция ўқилади.

Лекторнинг иши олижаноб ва фахрли ишдир. Лектор Ленин—Сталиннинг улуғ ғояларини омма ўртасида тарғиб қилиши, меҳнаткашларни коммунистик руҳда тарбиялашда партияга ёрдам бериши лозим. Лектор мафкуравий ишларнинг олдинги участкасида туради. У коммунистларни сиёсий жиҳатдан ўқитиш, уларнинг ғоявий савиясини оширишда коммунистларнинг энг яқин ёрдамчисидир. Ҳарбир лектор ўз зиммасига юкланган иш учун жавобгар эканлигини эсда тутиши, лекцияларнинг сифатини яхшилаш учун доим ҳаракат қилиши, ўзининг ҳарбир лекциясига жиддий ва пухта тайёргарлик кўриши, тингловчиларнинг саволларига яхши ўйлаб жавоб қайтариши, жиддий назарий масалаларни ҳал этишга юзаки қарамаслиги керак.

Лектор ҳамма тушунарли қилиб жонли ва равон гапиришга доим ҳаракат қилиши, ўз лекциясининг муваффақияти лекция мазмунининг ғоявий бойлигини мавзу'ни ифода қилишдаги равшан шакллар блан қўшиб олиб борабилишига кўп жиҳатдан боғлиқ эканлигини эсда тутиши керак.

Партия ташкилотлари партия маорифи системасида янги ўқув йилига тайёргарлик кўриб, лекция пропагандасини йўлга қўйишдаги камчиликларни пухта ҳисобга олишлари керак, токи бундай камчиликларга хотима берилсин ва лекцияларнинг сифати тобора яхшилансин. Вазифа — марксизм-ленинизм назарияси масалаларига доир лекцияларни кўпроқ ўқиш, лекция пропагандасини партия маорифи шохобчаларининг кундалик талабларига, марксизм-ленинизмни мустақил ўрганучиларнинг талабларига кўпроқ мувофиқлаштиришдан иборат.

Келгуси ўқув йили лекция пропагандаси, лекторлар группаларининг ишлари олдига янги, каттароқ талаблар қўяди. Бу талабларни қондириш учун ҳозирданоқ назарий масалалар ҳақидаги лекцияларнинг тематикасини кенгайтириш, лекцияларни пухта тайёрлаш керак. Партия комитетлари лекторлар группаларининг ишларини ҳартарафлама яхшилашлари керак, чунки, уларнинг фаолияти партия пропагандасини йўлга қўйишда партия ташкилотларига анча катта ёрдам бераолади. Лекторлар группалари ижодий коллектив сифатида ишлаши лозим. Улар лекцияларнинг темаларини, уларнинг мазмунини олдиндан муҳокама қилишлари, хатоларни тузатишлари, лекторларнинг методика соҳасидаги маҳоратини оширишлари керак. Лекторлар группаларининг ишлари танқид ва ўз-ўзини танқид асосида олиб борилиши лозим.

Партия органларининг вазифаси — лекторларни танлаш тўғрисида, уларнинг ғоявий савиясини ошириш тўғрисида, лекцияларга тайёрланишда мустақил ишлаш учун зарур шароитларнинг ҳаммасини вужудга келтириш тўғрисида кун сайин ғамхўрлик қилишдан иборат. Лекция пропагандасини тобора яхшилаш учун партия органларининг ташкилий жиҳатдан пухта раҳбарлиги талаб этилади.

Лекция пропагандасини кенгайтириш, марксизм-ленинизм назарияси масалаларига доир лекцияларнинг сифатини яхшилаш—коммунистларни, совет зиёлиларини Ленин — Сталиннинг улуғ та'лимоти руҳида ғоявий жиҳатдан тарбиялаш ишларини янада яхши йўлга қўйишнинг муҳим шартидир.

(**«ПРАВДА»нинг 24 июльдаги бошмақоласи**).

Озарбайжон пахтакорлари Хоразм область колхозлари далаларида

УРГАНЧ, (ЎзТАГ). Озарбайжон пахтакорларининг делегацияси Хева районидаги бирқанча колхозларда бўлди. «Комсомол» колхозида меҳмонлар ғўза қатор ораларини ишлаш яхши уюштирилганлигини ва ғўзалар авж олиб ўсаётганлигини хурсандчилик блан та'кидлаб ўтдилар. Икки марта Социалистик Меҳнат Қаҳрамони унвони олган Басти Бағирова ғўзаларни яқин кунларда фосфор ўғитлари блан озиқлантиришни тавсия қилди.

Озарбайжон пахтакорлари районда энг йирик ҳисобланган Сталин номли колхозда ғўзаларнинг аҳволини кўздан кечиргач, ғўза парваришининг сифати ёмонлигини та'кидлади. Бу ерда ғўзаларни сифатли парвариш қилиш ўрнига қайта-қайта бостириб суғориш блан кифояланиб келмоқдалар.

Меҳмонлар қишлоқ хўжалик ишларини машиналаштириш масаласига катта э'тибор бердилар. Улар ба'зи колхозларда, жумладан Орджоникидзе номли ва «Социализм» колхозларида трактор ва от культиваторларидан яхши фойдаланмаётганлигини, бу эса культивация сур'атига ва сифатига та'сир қилганлигини уқдириб ўтдилар.

Меҳмонлар кўп колхозларда меҳнатни ҳисобга олиш яхши йўлга қўйилмаганлигига, колхозчиларнинг ишлаган меҳнат кунлари дафтарчаларга кечикиб ёзилганлигига э'тиборни жалб қилдилар.

Делегация а'золари пахтакорларнинг 600 дан ортиқ киши қатнашган район кенгашида текшириш натижалари ҳақида ахборот бердилар.

Сўнгра делегация Урганч районидаги бирнеча колхозга борди. Меҳмонлар Куйбишев номли, «Правда», Сталин номли, Ленин номли ва бошқа бирқанча колхозларда ғўзаларни парвариш қилиш аслда тўхтатилиб, бунинг ўрнига ҳа деб қайта-қайта суғориш авж олганлигига э'тиборни жалб қилдилар. Улар пахтакорларнинг меҳнатини уюштиришда жиддий камчиликлар борлигини кўрсатдилар.

Меҳмонлар Урганч район пахтакорларининг кенгашида текшириш натижалари ҳақида ахборот бериб, мўл ҳосил тўплаш учун курашнинг шу ҳал қилучи кунларида культивация, чопиқ ва суғориш сур'атини тезлатиш, иш сифатини яхшилаш учун ҳамма тадбирлар кўрилиши керак деб эслатиб ўтдилар.

Стахановча меҳнатимиз блан тинчлик ишига ўзимизнинг муносиб ҳиссамизни қўшамиз

☆

Амудар'ё кемачилари стахановча тинчлик вахтасида

НУКУС, (ЎзТАГ). Амудар'ё кемачилари шу кунларда стахановча тинчлик вахтасида туриб ишламоқдалар. Улар Стокгольм Мурожаатига якдиллик блан қўл қўйиб, Ватанимиз бахт-саодати йўлида фидокорона меҳнат қилмоқдалар.

Амудар'ёдаги Хўжайли пристани юк ташиш ярим йиллик планини 130 процент бажариб, ойлик топшириқни 20 июльда муддатидан илгари адо этди.

Фрунзе номидаги пароходнинг командаси Стокгольм Мурожаатига қўл қўйганидан кейин, юкни Мўйноқдан Хўжайлига графикда белгиланганидан бир сутка илгари олиб келди. Пароходнинг жадал қатнаши сўнгги ой мобайнида Қорақалпоғистон халқ хўжалиги эҳтиёжлари учун бирнеча минг тонна қўшимча юк ташиш имкониятини берди. Пароходнинг бутун командаси аҳиллик блан ишламоқда: рулевой Хожигелдиев, механик Лаптев, кочегар Мерданшин, матрос Искандаров ва бошқа ўртоқлар намунали ишламоқдалар.

«ВЛКСМ 20 йиллиги» пароходи ўз сафарларини жадаллик блан муваффақиятли ўтказмоқда. Пароход командаси юк ташиш планини муддатидан илгари бажариб, кўп ёқилғи тежади. «Ворошилов», «Энгельс», «Микоян», пароходларининг командалари ҳам юк ташишда яхши натижаларга эришмоқдалар.

Хўжайли пристанида Қ. Сенгиров бошлиқ юкчилар бригадаси стахановча меҳнати блан донг чиқарди. Бу бригада социалистик мусобақада биринчиликни қўлдан бой бермай, топшириқни доим 150—160 процентга етказиб бажармоқда. Бригада а'золари ҳарбир юкчининг иш унумини икки баравар ошириш учун курашмоқдалар.

Пахтакорларнинг имзоси

Шинам қилиб безатилган дала шийпонига Китоб район, Сталин қишлоқ советидаги Ворошилов номли колхознинг а'золари тўпландилар. Улар Тинчлик тарафдорлари жаҳон конгресси Доимий Комитетининг Стокгольм Мурожаатига қўл қўйиш учун келган эдилар.

Йиғилишда сўзга чиққан нотиқлар Совет ҳукуматининг тинчлик сиёсатини қизғин ма'қуллаб, инглиз-америкали империалистларнинг тажовузига нафратларини баён қилдилар.

— Дун'ёдаги юз миллионларча кишилар, — деди ўртоқ Хуррам Турсунов, — тинчлик учун курашмоқдалар. Биз қудратли тинчлик фронтининг биринчи сафларида Совет Иттифоқи бораётганлиги ва унга тинчликнинг улуғ байроқдори ўртоқ Сталин раҳбарлик қилаётганлиги блан фахрланамиз.

— Бизнинг бригадамиз, — деди ўртоқ Дониёр Муродов, — ғўза парваришида олдинда бормоқда. Лекин биз бу блан сра хотиржам бўлиб қолмаймиз. Пахта далаларида янада яхшироқ ишлаб, тинчлик ишига муносиб ҳисса қўшамиз.

Колхозда Стокгольм Мурожаатига имзо тўплаш уюшқоқлик блан ўтди. Ҳамма колхозчи тинчлик учун якдиллик блан овоз берди.

Тинчлик тарафдорлари Стокгольм Мурожаатига имзо тўплаш қизғин бормоқда. **Суратда:** Андижон область Олтинкўл районидаги Сталин номли колхознинг а'золари Мурожаатга қўл қўймоқдалар.

С. Безносов фотоси. (ЎзТАГ фотохроникаси).

МАРҒИЛОН МЕҲНАТКАШЛАРИНИНГ ОВОЗИ

Марғилон шаҳрининг меҳнаткашлари Стокгольм Мурожаатини қизғин ма'қуллаб, янги уруш оловини ёқучи инглиз-америка империалистларининг агрессия планларини барбод этиш, атом қуролини тақиқлаш ва бутун дун'ёда мустаҳкам тинчлик ўрнатиш учун якдиллик блан овоз бермоқдалар. Кўп кишилик митингларда сўзга чиққан ватанпарварлар Қурия Халқ Демократик республикасида қирғинчилик урушини бошлаган америкали агрессорларга қарши кучли ғазаб ва нафратларини изҳор қилмоқдалар.

«Байналмилал» артелининг клубида бўлиб ўтган митингда 8 йиллик ишлабчиқариш нормасини бажарган стахановчи тўқучи ўртоқ Тожихон Аҳмедова биринчи бўлиб сўзга чиқди. У, митинг қатнашчиларининг фикрини ифодалаб, бундай деди:

— Шу кунларда америкали империалистлар демократик Қурияни босиб олишга уринмоқдалар. Улар бу блан учинчи жаҳон уруши оловини ёқишга уринмоқдалар. Лекин тажовузкорлар разил мақсадларига ҳечқачон эришолмайдилар. Чунки тинчлик фронти тобора мустаҳкамланмоқда. Совет Иттифоқимиз бу фронтнинг мустаҳкам таянчи бўлиб турмоқда.

Биз, атом қуролини тақиқлаш тўғрисидаги Стокгольм Мурожаатига якдиллик блан қўл қўйиб ва меҳнат соҳасида янгидан-янги муваффақиятларга эришиб, янги уруш оловини ёқучиларга қақшатғич зарба берамиз.

Ипак комбинатида бўлиб ўтган митингда 12 йиллик ишлабчиқариш планини бажарган, икки марта а'ло сифатли маҳсулот ишлаб чиқаручи бригада номини олган бригаданинг мастер ёрдамчиси ўртоқ Коровинский биринчи бўлиб сўз олди.

—Биз Совет давлатимизнинг сталинча тинчлик сиёсатини чин қалбимиздан табриклаймиз ва ма'қуллаймиз, — деди у,—Ватанимизнинг янада гуллаб-яшнаши, давлатимиз куч-қувватининг янада ошиши учун ўз постимизда фидокорона меҳнат қиламиз. Бригадамиз июль ойининг биринчи ярмида стахановча тинчлик вахтасида туриб ишлаб, июль ойи планини 188 процент бажарди. Пландан ташқари 50 минг сўмлик а'ло сифатли маҳсулот ишлаб чиқарилди.

«Зарбдор», «Тельман», «Ёрқин турмуш», Сталин номли, Киров номли ҳунармандчилик артельларида, шаҳар маҳаллий саноат комбинатида, Марғилон ўқитучилар институтида, педагогика билим юртида ҳам бошқа корхона ва муассасаларда ҳам кўп кишилик митинглар бўлиб ўтди. Митинг қатнашчилари Стокгольм Мурожаатига қўл қўйиш блан бирга, ўз зиммаларига социалистик мажбуриятлар ҳам олдилар. Олинган мажбуриятлар шараф блан бажарилмоқда.

Севикли Ватанимизнинг қудратини янада оширамиз

Тошкентдаги ўтга чидамли буюмлар ишловчи завод коллективининг Стокгольм Мурожаатига имзо тўплаш муносабати блан чақирилган йиғилиши баланд руҳ блан ўтди. Йиғилишда сўзга чиққан ўртоқларнинг нутқлари Совет Ватанимиз блан фахрланиш, агрессорларга қарши қаттиқ нафрат туйғуларига тўлиб-тошган эди.

— Совет Иттифоқи,—деди ғишт пишириш цехининг мастери ўртоқ Саматов,—бутун дун'ёда тинчлик учун курашучиларга бошчилик қилмоқда. Биз фидокорона меҳнат қилиб, севикли Ватанимизнинг қудратини янада оширамиз. Бу, бутун дун'ёда тинчлик учун олиб борилаётган курашга бизнинг қўшган ҳиссамиз бўлади.

Сўзга чиққан ўртоқлар америка империалистларининг тажовузкорлик ҳаракатларига қарши қаттиқ норозилик билдириб, америкалиларнинг Қуриядаги қуролли интервенциясини тўхтатишни талаб қилдилар.

Заводнинг ҳамма ишчилари ва уларнинг оила а'золари Стокгольм Мурожаатига қўл қўйдилар. Корхонанинг ишчилари ва мутахассислари стахановча тинчлик вахтасида туриб ишлай бошладилар. (ЎзТАГ).

СССР ҲАРБИЙ-ДЕНГИЗ ФЛОТИ КУНИ ШАРАФИГА МОСКВАДА ТАНТАНАЛИ МАЖЛИС

22 июльда А. М. Горький номли Марказий маданият ва истироҳат паркининг Зелёний театрида пойтахтдаги партия, совет ва жамоат ташкилотларининг вакиллари блан биргаликда СССР Ҳарбий-Денгиз Министрлигининг, Совет Армияси жангчиларининг ва кемасозлик саноати ходимларининг СССР Ҳарбий-Денгиз Флоти Кунига бағишланган тантанали мажлиси бўлди.

Театр майдони Москва корхоналарининг ишчилари ва хизматчилари, Совет Армияси ва Флотининг жангчилари, пойтахтнинг донгдор кишилари, маданият, фан ва сан'ат арбоблари, мактаблар ҳамда олий ўқув юртларининг ўқучилари блан тўлди. Саҳнанинг тўрида ўртоқ И. В. Сталиннинг портрети, СССР давлат байроғи ва СССР Ҳарбий-Денгиз Флотининг байроқлари қўйилган. Совет денгизчилари жанговар байроқлар ёнида фахрий қоровулликда саф тортиб турибдилар.

Президиумда СССР Министрлар Совети Раисининг ўринбосари, Кемасозлик саноати министри В. А. Малишев, СССР Ҳарбий-Денгиз министри адмирал И. С. Юмашев, Денгиз Флоти министри Н. В. Новиков, Дар'ё Флоти министри З. А. Шашков, Совет Иттифоқи Маршали В. Д. Соколовский, генерал-полковник Ф. Ф. Кузнецов, адмирал А. Г. Головко, қирғоқ хизмати генерал-лейтенанти С. Е. Захаров, генерал-лейтенант Н. В. Пупишев, ВКП(б) Москва шаҳар комитетининг секретари И. И. Румянцев, ВЛКСМ Марказий Комитетининг секретари Т. И. Ершова ва бошқалар ўтирибдилар.

СССР Ҳарбий-Денгиз Министри адмирал И. С. Юмашев тантанали мажлисни очди.

ВКП(б) Марказий Комитетининг ўртоқ И. В. Сталин бошчилигидаги Сиёсий Бюроси мажлис аҳлининг гулдурос қарсаклари остида фахрий президиумга сайланди.

Қирғоқ хизмати генерал-лейтенанти С. Е. Захаров СССР Ҳарбий-Денгиз Флоти Куни тўғрисида доклад қилди.

Докладчи ватан флотининг кўп асрлик шонли тарихи тўғрисида, рус денгизчиларининг ажойиб географик кашфиётлари тўғрисида, Ҳарбий-Денгиз Флотининг кўпгина ҳарбий ва техника воситаларини энг биринчи бўлиб Ватанимиз вужудга келтирганлиги ҳақида сўзлади.

Ўртоқ Захаров ўз докладининг катта бир қисмини Ленин—Сталин партиясининг СССР Ҳарбий-Денгиз Флотини вужудга келтиришдаги ролига бағишлади. Докладчи Улуғ Ватан уруши йилларида совет денгизчиларининг кўрсатган қаҳрамонлик зафарлари тўғрисида сўзлаб берди.

— Партия, ҳукумат ва шахсан ўртоқ Сталин,— дейди докладчи,— урушдан кейинги йилларда ҳам Ҳарбий-Денгиз Флоти тўғрисида кун сайин ғамхўрлик қилиб келмоқдалар.

Умумхалқ муҳаббатига сазовор бўлган совет денгизчилари давлатимизнинг манфаатларини ва совет кишиларининг тинч меҳнатини ҳуш'ёрлик блан қўриқламоқдалар.

Ўртоқ Захаров ўз докладини улуғ йўлбошчимиз ва гениал саркардамиз, Совет Иттифоқи Генералиссимуси И. В. Сталин шарафига табрик сўзларини айтиш блан тамомлади.

Мажлис қатнашчилари докладчининг охирги сўзларини гулдурос қарсаклар блан табрикладилар.

ВКП(б) Москва шаҳар комитетининг секретари К. П. Черняев Москва шаҳар партия комитети, Москва Совети ва пойтахт меҳнаткашлари номидан, ВЛКСМ Москва шаҳар комитетининг секретари М. И. Халдеев пойтахт ёшлари номидан ҳарбий-денгизчиларни табриклаб нутқ сўзладилар.

Тантанали мажлис қатнашчилари ғоят баланд руҳ блан ўртоқ И. В. Сталинга табрикнома қабул қилдилар. (ТАСС).

СССР ОЛИЙ СОВЕТИ ПРЕЗИДИУМИНИНГ ФАРМОНИ

Тошкент областининг қишлоқ хўжалик илғорларини орден ва медальлар блан мукофотлаш тўғрисида *)

СССР Олий Совети Президиумининг 1947 йил 17 сентябрьдаги, 1948 йил 24 апрель ва 2 июньдаги, 1949 йил 22 июньдаги Фармонларига мувофиқ, 1949 йилда **шоли, ерёнғоқ, картошкадан** ва сувли ерларда **қанд лавлаги, каноппоя** ва **каноп уруғидан** юқори ҳосил олганликлари, колхозлар эса ҳамма қишлоқ хўжалик маҳсулотлари етказиб бериш мажбуриятларини ва контрактация шартларини бажарганликлари, МТС қилган ишлар учун натура ҳақини тўлаб бўлганликлари ва 1950 йил кўкламида экиш учун етарли миқдорда барча экинлар уруғини жамғариб қўйганликлари учун қуйидаги кишилар **мукофотлансин:**

МЕҲНАТ ҚИЗИЛ БАЙРОҚ ОРДЕНИ БЛАН

12. **Жумадиллаева** Анор — Қорасув районидаги Свердлов номли колхознинг звено бошлиғи, 4,1 гектар ернинг ҳар гектаридан 22 центнердан ерёнғоқ ҳосили олган.

13. **Исоқов** Вахобжон — Қорасув районидаги Охунбобоев номли 2-нчи колхознинг звено бошлиғи, 4 гектар ернинг ҳар гектаридан 25,5 центнердан ерёнғоқ ҳосили олган.

14. **Қодирхўжаев** Аббос — Калинин районидаги Ворошилов номли колхознинг звено бошлиғи, 5,5 гектар ернинг ҳар гектаридан 318 центнердан картошка ҳосили олган.

15. **Қорабоев** Холмат — Қорасув районидаги Охунбобоев номли 2-нчи колхознинг а'зоси, 4 гектар ернинг ҳар гектаридан 30,3 центнердан ерёнғоқ ҳосили олган звено участкасида намунали ишлаган.

16. **Қўшаев** Турғунбой — Қуйичирчиқ районидаги Каганович номли колхознинг а'зоси, 39 гектар ернинг ҳар гектаридан 90,9 центнердан каноппоя ҳосили олган звено участкасида намунали ишлаган.

17. **Маҳаммадхонов** Саидкарим — Калинин районидаги Ворошилов номли колхознинг звено бошлиғи, 3 гектар ернинг ҳар гектаридан 316 центнердан картошка ҳосили олган.

18. **Миродилова** Маҳбуба — Қорасув районидаги Охунбобоев номли 2-нчи колхознинг а'зоси, 4 гектар ернинг ҳар гектаридан 30,3 центнердан ерёнғоқ ҳосили олган звено участкасида намунали ишлаган.

19. **Назаров** Эргаш — Калинин районидаги Ворошилов номли колхознинг бригада бошлиғи, 10 гектар ернинг ҳар гектаридан 310 центнердан картошка ҳосили олган.

20. **Назарова** Тожинисо — Қорасув районидаги Охунбобоев номли 2-нчи колхознинг а'зоси, 4 гектар ернинг ҳар гектаридан 25 центнердан ерёнғоқ ҳосили олган звено участкасида намунали ишлаган.

21. **Номозбоев** Аҳмад — Қуйичирчиқ районидаги Каганович номли колхознинг а'зоси, 39 гектар ернинг ҳар гектаридан 90,9 центнердан каноппоя ҳосили олган звено участкасида намунали ишлаган.

22. **Пирматов** Комилжон — Қорасув районидаги Охунбобоев номли 2-нчи колхознинг а'зоси, 25 гектар ернинг ҳар гектаридан 27,6 центнердан ерёнғоқ ҳосили олган колхозда намунали ишлаган.

23. **Рисқулова** Ўрин — Қуйичирчиқ районидаги «Гулистон» колхозининг а'зоси, 28 гектар ернинг ҳар гектаридан 76 центнердан каноппоя ҳосили олган звено участкасида намунали ишлаган.

24. **Рисқулов** Холдор — Қуйичирчиқ районидаги «Гулистон» колхозининг бригада бошлиғи, 28 гектар ернинг ҳар гектаридан 76 центнердан каноппоя ҳосили олган.

25. **Суярқулов** Жўрабой — Қорасув районидаги Охунбобоев номли 2-нчи колхознинг а'зоси, 4 гектар ернинг ҳар гектаридан 24,3 центнердан ерёнғоқ ҳосили олган звено участкасида намунали ишлаган.

26. **Тешабоев** Ёқуб — Қорасув районидаги Охунбобоев номли 2-нчи колхознинг звено бошлиғи, 4 гектар ернинг ҳар гектаридан 20,1 центнердан ерёнғоқ ҳосили олган.

27. **Трусов** Николай Сергеевич — Қорасув районидаги МТС нинг тракторчиси, ўзи хизмат қилган колхозларда 50 гектар ернинг ҳар гектаридан 23,5 центнердан ерёнғоқ ҳосили олган.

28. **Хўжаев** Ашурали — Қорасув районидаги Охунбобоев номли 2-нчи колхознинг а'зоси, 4 гектар ернинг ҳар гектаридан 30,3 центнердан ерёнғоқ ҳосили олган звено участкасида намунали ишлаган.

29. **Йўлдошева** Улбосин — Қуйичирчиқ районидаги «Гулистон» колхозининг а'зоси, 20 гектар ернинг ҳар гектаридан 7 центнердан каноп уруғи ҳосили олган звено участкасида намунали ишлаган.

30. **Юсупова** Матниса — Қорасув районидаги Охунбобоев номли 2-нчи колхознинг а'зоси, 4 гектар ернинг ҳар гектаридан 24,3 центнердан ерёнғоқ ҳосили олган звено участкасида намунали ишлаган.

31. **Юсупов** Эргаш — Қорасув районидаги Охунбобоев номли 2-нчи колхознинг а'зоси, 4 гектар ернинг ҳар гектаридан 25 центнердан ерёнғоқ ҳосили олган звено участкасида намунали ишлаган.

«ШАВКАТЛИ МЕҲНАТ УЧУН» МЕДАЛИ БЛАН

1. **Абдиев** Бобобой — Қуйичирчиқ районидаги «Гулистон» колхозининг а'зоси.

2. **Абдуқодирова** Зарифа — Қорасув районидаги Охунбобоев номли 2-нчи колхознинг а'зоси.

3. **Абдураҳимова** Салима — Қорасув районидаги Охунбобоев номли 2-нчи колхознинг а'зоси.

4. **Алиматова** Манзура — Қорасув районидаги Охунбобоев номли 2-нчи колхознинг звено бошлиғи.

5. **Алимхонова** Карима — Калинин районидаги Ворошилов номли колхознинг звено бошлиғи.

6. **Ортиқова** Мамлакат — Тошкент Қишлоқ районидаги «Ёш ленинчи» колхозининг звено бошлиғи.

7. **Аҳмедов** Маҳмуд — Калинин районидаги Ворошилов номли колхознинг звено бошлиғи.

8. **Аҳмедов** Шариф — Калинин районидаги Ворошилов номли колхознинг звено бошлиғи.

(ДАВОМИ БОР)

*) Боши «Қизил Ўзбекистон»нинг шу йил 23 июль сонида босилган.

В. Р. Вильямснинг агрономия та'лимоти ҳақида

Жамоат мулкига ва коллектив меҳнатга асосланган колхоз тузуми қишлоқ хўжалик ишлабчиқаришида фан ва энг янги техника ютуқларини ташкилий суратда ва план асосида татбиқ этмоқ учун чексиз имкониятлар яратди.

Қишлоқ хўжалиги ҳозирги замон техникаси блан қуролланган ва ҳосилни янада тезроқ ошириш ҳамда қишлоқ хўжалигида меҳнат унумини янада кўтариш учун зарур шароит туғдирилган ҳозирги вақтда илғор агрономия фанини янада ривожлантириш ва совхоз-колхоз ишлабчиқаришида қишлоқ хўжалик экинларининг умумий ҳосилини ҳартомонлама оширишга ёрдам берадиган мукаммалроқ метод ва усулларни татбиқ этиш ишида илмий текшириш муассасалари, олимлар, агрономларнинг роли ва мас'улияти айниқса ошади.

Бу вазифа агрономия фанини ижодий йўл блан янада ривожлантирилганда, қишлоқ хўжалигида фан ва илғор тажриба ютуқлари тўғри татбиқ этилгандагина муваффақият блан ҳал қилиниши мумкин.

Совет фанимиз эришилган ютуқлар блан кифояланиб қолмаслиги керак. Совет фанимиз назариядан амалий иш учун қўлланма сифатида фойдаланиб, нотўғри ва ўз замонини кечирган эски қоидаларнинг барчасини ўз вақтида дадиллик блан улоқтириб ташлаб, назарияни тинмай бойитиши ва тажрибани ортдириб, амалий иш блан чамбарчас боғланган ҳолда олға қараб бориши лозим.

Айниқса, СССР Европа қисмининг дашт ва ўрмон-дашт районларида табиатни ўзгартиш тўғрисидаги сталинча буюк планни амалга оширишда колхоз ва совхозларга янада самаралироқ ёрдам бермоқ учун В. Р. Вильямс та'лимотидан ижодий йўл блан фойдаланиш ниҳоятда катта аҳамиятга эгадир.

В. Р. Вильямс тупроқ ҳосил бўлиши ҳақида илғор та'лимот яратди, алмашлаб экишда кўпйиллик дуккакли ва галласимон ўтлар экишни жорий қилиш йўли блан тупроқ структурасини (донадорлигини) тиклаш ҳақида назария яратди ҳамда тупроқнинг унумдорлик шароитини вужудга келтириш ва сақлашда, чорвачилик учун мустаҳкам ем-хашак базаси яратишда энг муҳим воситалардан бири сифатида ўт экишнинг ролини кўтарди; ерни ишлаш учун тўғри система ишлаб чиқди ва шундай қилиб, агрономия фанига жуда катта ҳисса қўшди.

В. Р. Вильямс Докучаев блан Костичевнинг фанда эришган ютуқларидан танқидий нуқтаи назар блан фойдаланиб, агрономия та'лимотини яратди, тупроқнинг унумдорлигини вужудга келтириш ва тиклаш назариясини майдонга қўйди.

В. Р. Вильямс та'лимотига биноан, тупроқ унумдорлигининг асоси — тупроқнинг майда донадор, мустаҳкам структурали бўлишидир. **Тупроқнинг структуралигини кўпйиллик ўтсимон ўсимликларнинг илдизлари вужудга келтиради.** Тупроқда юз берадиган, ўзаро боғланган, бир-бирига тамомила қарама-қарши бўлган микробиологик процесслар натижасида, я'ни ҳаво кислороди бемалол кириб турганда юз берувчи аэроб процесс ва ҳаво кислороди сустроқ кириб турганда юз берувчи анаэроб процесс натижасида тупроқнинг майда доналари чиринди блан мустаҳкамланади, цементланади.

Тупроқ ҳосил бўлиши, тупроқнинг унумдорлик шароитини вужудга келтириши, табиатда моддаларнинг айланиши ҳақида В. Р. Вильямс яратган назария яққол кўрсатадики, ўсимликлар, ҳайвонлар ва микроорганизмларнинг ҳаёт фаолияти тегишлича замланадиган бўлса, табиий шароитда ҳам, айниқса қишлоқ хўжалик ишида экин экишда ҳам тупроқнинг унумдорлиги камайиш уёқда турсин, балки ортиши ҳам мумкин. **В. Р. Вильямс та'лимотига биноан, фақат қишлоқ хўжалик ўсимликларидан мўл ҳосил олиш йўлигина тупроқнинг унумдорлик шароитини тобора кўпроқ яхшилаш йўли ҳисобланади.**

В. Р. Вильямс назарияси тупроқнинг вужудга келиш принципига асосланади. Тупроқ рухляк жинсларидан, я'ни она жинслардан вужудга келган. Броқ тупроқ энди рухляк эмас, қишлоқ хўжалик ўсимликлари учун унумсиз тоғ жинси эмас. Тупроқнинг қишлоқ хўжалик ўсимликлари учун унумсиз бўлган рухлякдан фарқ қиладиган асосий хусусияти унинг унумдорлигидир. Тупроқнинг унумдорлиги айни бир замонда тупроқда ўсимликларнинг ўсиши ва ривожланиши учун, я'ни ўсимликдаги органик моддаларнинг тузилиши учун зарур озиқ элементларининг сингадиган бирикмалари ва сув бўлишидан иборат.

Шундай қилиб, тупроқ рухляк тоғ жинсларидан вужудга келган бўлсада, сифат жиҳатидан улардан бошқачароқ табиий жисмдир.

Тупроқ ҳосил бўлиши, табиий шароитда рухлякнинг тупроққа айланиши учун асосий омил — мураккаб физик-ким'ёвий процесслардан ҳамда ўсимликлар, ҳайвонлар ва микроорганизмларнинг ҳаёт фаолияти процессларидан иборат.

Бир-бирининг ўрнини алмашадиган ҳархил ўсимлик турларининг ҳаёт фаолияти туфайлигина, шунингдек тупроқнинг устки қаватидаги ҳайвонлар ва микроорганизмларнинг ҳаёт фаолияти туфайлигина тупроқнинг устки қаватида ўсимликларга керакли озиқ элементлари тўпланади; бу озиқ элементлари ўсимликларнинг чуқур кетган илдизлари орқали тупроқнинг пастки қаватларидан ва она жинсдан олинади.

Тупроқнинг устки қаватига тўпланган озиқ бўладиган кул элементлари ўсимликларнинг илдизлари орқали тупроқнинг пастки қаватларидан ва она жинсдан олинган, азотли озиқ элементлари эса ҳаво азотидан микрофлора ёрдами блан тўпланган.

Тупроқ ҳосил бўлиши ҳақида, тупроқнинг унумдорлик шароитининг вужудга келиш ва бузилиш процесслари ҳақида В. Р. Вильямс яратган назарияга ижодий йўл блан амал қилинадиган бўлса, бу назария агрономия фани ходимларига бирқанча тадбирларни ишлаб чиқиш учун имкон беради. Бу тадбирлар тупроқда юз берадиган биологик процесслар натижасида, ўсимликлар ва микроорганизмларнинг ҳаёт фаолияти натижасида тупроқнинг унумдорлик шароитини ошираолади, кам унумли тупроқларни ва ҳатто унумсиз тупроқларни унумдор тупроқларга айлантираолади. В. Р. Вильямс назарияси амалий аҳамиятга эга, чунки бу назария қандай биологик ва физик-ким'ёвий процесслар тупроқнинг унумдорлик шароитини яхшилашини ва қандай процесслар тупроқнинг унумдорлик шароитини ёмонлаштиришини кўрсатиб беради.

Шунинг учун ҳам, тупроқнинг вужудга келиш қонунлари ва тупроқнинг унумдорлик қонунлари ҳақида В. Р. Вильямс яратган та'лимот деҳқончиликда тупроқнинг унумдорлик табиатини идора этиш учун назарий асосдир, деб айтишга тўла ҳақлимиз.

Ўт-далали деҳқончилик системаси ҳақида В. Р. Вильямс яратган та'лимотнинг ба'зибир хато қоидалари

В. Р. Вильямс, тупроқ ҳосил бўлиш процесси, тупроқ унумдорлик шароитининг вужудга келиш ва бузилиш процесслари ҳақида ўзи яратган илғор агрономия та'лимотига асосланиб, ўт-далали деҳқончилик системасини ишлаб чиқди ва тавсия этди.

Ўт-далали деҳқончилик системасининг ижобий, илғор назарий асосини қайд қилиш блан бирга, В. Р. Вильямснинг ўт-далали деҳқончилик системаси ҳақидаги та'лимотида бирқанча хато қоидалар борлигини ҳам айтиб ўтиш керак. Бу хато қоидаларни фан ва амалий иш манфаатлари нуқтаи назаридан танқид қилиш зарур.

В. Р. Вильямснинг тупроқ ҳақидаги ва тупроқ унумдорлигининг биологик асослари ҳақидаги агрономия назариясини у таклиф этган агротехника тадбирлари схемасидан иборат деҳқончилик системаси блан бир деб ҳисоблаш ярамаслигини уқдириб ўтишимиз керак.

Экинларнинг навбатланиш системаси (алмашлаб экиш), ерни ишлаш системаси, ўғитлаш системаси, ўрмонлар барпо қилиш ва далаларни иҳота қилиб дарахт ўтқазишдан иборат бўлган ўт-далали деҳқончилик системаси — **деҳқончилик соҳасидаги тадбирлар системасидир.**

Тупроқ ҳосил бўлиши ва тупроқ унумдорлик шароитининг вужудга келиши ҳақидаги бир назарий асосга суяниб, турли шароит учун тупроқнинг майда донадор мустаҳкам структурасини вужудга келтириш мақсадида турли агротехника усулларини, ерни ишлаш учун турли усулларни, ўғитлардан фойдаланишнинг турли усулларини ишлаб чиқиш мумкингина эмас, балки ниҳоятда зарур. Буни тушуниш қийин эмас.

Мамлакатимиздаги табиий-иқтисодий шароит ва шунга яраша СССР нинг айрим районларидаги қишлоқ хўжалик соҳалари шу қадар хилма-хилки, бу ҳол қишлоқ хўжалик ишлабчиқаришида агрономия тадбирларининг биронта ўзгармас схемасини ҳамма ерда баравар татбиқ этишга имкон бермайди.

Шу сабабли, агрономия тадбирларини колхоз ва совхозларда амалга оширганда, шу тадбирларнинг схемаларига ижодий ва танқидий нуқтаи назардан қараш керак.

Албатта, бу ўз-ўзидан равшан, агар кўпгина илмий ходимлар ва агрономлар В. Р. Вильямс назариясини унинг деҳқончилик соҳасидаги амалий тадбирлар схемаси блан бир деб ҳисобламаётган бўлсалар, бу тўғрида гапириб ўтиришнинг ҳожати ҳам йўқ эди. Броқ ҳалиги ҳол В. Р. Вильямс та'лимотининг ривожланишига ва колхоз-совхозлар ишида бу та'лимотдан фойдаланиш йўлидаги агротехника усулларининг мукаммаллашувига тўсқинлик қилмоқда.

Натижада, ана шундай илмий ходимлар ва агрономлар, шунингдек қишлоқ хўжалик органларининг ходимлари агротехника тадбирларини ишлаб чиқишда В. Р. Вильямснинг тўғри назариясига амал қилиш ўрнига, В. Р. Вильямс таклиф этган ўт-далали деҳқончилик системасининг схемаси В. Р. Вильямс томонидан қандай ишлаб чиқилган бўлса, фақат ўша ҳолида, ҳечбир ўзгартирилмасдан ҳамма ерда татбиқ этилишини талаб қилмоқдалар.

Равшанки, бу тадбирлар системасини ҳарқаерда ва ҳамма жойда иқлим ва тупроқ шароитига, қишлоқ хўжалиги юзасидан давлат томонидан берилган план топшириқларига қараб бирқадар ўзгартирмасдан татбиқ этиш ярамайди. Бундай ҳаракатлар фаннинг ривожланишига халал бериш блан бирга, амалий ишга ҳам тўсқинлик қилиши мумкин.

В. Р. Вильямс таклиф этган амалий тадбирлар системасида унинг йўл қўйган асосий хатоларидан бири — кузги дон экишга тескари қарашидир. В. Р. Вильямс ўз замонасида, кузги дон мамлакатимиздаги турли районларнинг иқлим шароитидан қат'ий назар, хўжаликнинг техника жиҳатидан мукаммал эмаслигини, хўжаликнинг стихиялилигини кўрсатади, кузги дон экинларининг ҳосили чегарали, деб нотўғри айтган эди.

В. Р. Вильямс 1927 йилда нашр этилган «Тупроқшунослик асослари блан умумий деҳқончилик» деган китобида қуйидагиларни ёзган эди: **«Бундан ташқари, алмашлаб экишда кузги доннинг бўлиши хўжаликнинг техника жиҳатидан мукаммал эмаслигини кўрсатувчи мезондир — кузги дон экинлари хўжаликдаги стихиялиликнинг оқибати ва кўрсаткичидир,** кўпинча алмашлаб экишда кузги дон экинлари мантиқий ва иқтисодий жиҳатдан етарлича асосланмасдан туриб, одат бўлиб қолгани учун сақланади» (443 бет).

В. Р. Вильямснинг кузги дон экинларига тескари қараши илмий ва амалий жиҳатдан нотўғри эканлиги ўсимликшунослар учун аён. Шу блан бирга, бу хато қоида кўпинча алмашлаб экиш схемаларига асос қилиб олинди, шу муносабат блан, бундай схемаларга мувофиқ, кузги дон экиладиган майдонлар камайтирилиши мумкин эди.

Колхоз ва совхозларда ана шундай алмашлаб экиш схемалари амалга оширилса, кузги буғдой ва жавдарнинг умумий ҳосили камайтириб юборилган бўлар эди, натижада, давлатга ва колхозларга зиён етказилар эди. Алмашлаб экиш схемаларини ишлаб чиқишга шу тариқа хато қараш аслда далага ўт экиш усулини татбиқ этишга тўсқинлик қилар ва шундай қилиб, қишлоқ хўжалик экинларининг ҳосилини ошириш ва юксалаётган чорвачилик учун мустаҳкам ем-хашак базаси барпо этишда энг муҳим воситалардан бири бўлган тўғри алмашлаб экиш усулини жорий қилишга халал берар эди.

В. Р. Вильямс ўт-далали деҳқончилик системаси ҳақидаги асарларининг кейинги нашрларида кузги дон экинларига тўғридан-тўғри тескари қарашини ташлаб (тўғрисини айтганда, бирмунча силлиқлаб), кузги дон экинларига хато қарашини тузатди, деб ҳисоблаш нотўғри бўлади. Дарҳақиқат, В. Р. Вильямс фақат танқид та'сири блан ўз асарларининг кейинги нашрларида кузги дон экинларига бўлган нотўғри муносабатини бўшаштирди, лекин тузатмади.

В. Р. Вильямс «Тупроқшунослик»[1], деган китобининг сўнгги нашрларида бундай деб ёзади: «Ба'зи «олимлар» кузги дон экинларини стихияли дон экиш деб ҳисоблашимизни СССРдаги кузги дон экиладиган майдонларни дарҳол камайтиришни таклиф этиш деб тушунтиришга зўр бериб уринадилар. Ҳолбуки, ҳаммага (албатта, англашилмовчилик блан ўзини олим деб ҳисоблаётган юқоридаги кишилар бундан мустасно) аёнки, ишлабчиқаришда, аввало, ўт-далали деҳқончилик системасини жорий қилиш асосида, мамлакатнинг сув режимини англаб-билиб идора этишга ўрганмоқ, ўт-далали алмашлаб экишни жорий қилиш ва янги нав'ларни расм қилиш асосида баҳори дон экинларидан муттасил мўл ҳосил олишга ўрганмоқ керак. Асосий вазифа шундан иборат. Ана шу вазифа ҳал этилгач, хўжаликдаги баҳори ва кузги дон экиладиган майдонларнинг нисбатини қайтадан кўриб чиқиш масаласи ўз-ўзидан кўндаланг бўлиб қолади».

В. Р. Вильямснинг кузги донга муносабатида йўл қўйган хатоси юқоридаги парчадан ҳам кўриниб турибди.

Бу хатонинг моҳияти шундан иборатки, В. Р. Вильямс турли иқлим шароитида кузги ва баҳори дон ўсимликларининг ривожланиш хусусиятларини нотўғри тушунади.

В. Р. Вильямс назариячи тупроқшунос бўлгани учун бу масалада ҳамма нарсани аслида ўсимликнинг фақат сув блан озиққа бўлган эҳтиёжига боғлаб қўйди. У ўсимликларнинг ҳаво температураси ва намлиги каби омилларга муносабатини назарга олмади. В. Р. Вильямснинг муҳим амалий ишда йўл қўйган хатосининг сабаби ана шунда. Унинг бу хатоси кузги дон экинларига тескари қарашдан иборат.

В. Р. Вильямс та'лимотига биноан, тупроқда сув блан озиқ етарли миқдорда бўлса, бошқа ҳамма иқлим шароитидан қат'ий назар, я'ни зона ёки райондан қат'ий назар, дала шароитида баҳори буғдой ҳосили кузги буғдой ҳосилидан кам бўлмаслиги учун кифоя.

Ҳолбуки, ўсимликларнинг қандай ривожланишини биладиган ҳарбир илмий ходим — ўсимликшуносга, шунингдек, амалиётчиларга яхши ма'лумки, бирхил районларда, бирхил зоналарда кузги дон экинлари ўзининг биологик табиати жиҳатидан баҳори дон экинларига қараганда кўпроқ ҳосил берган ёки кўпроқ ҳосил бераолади. Аксинча, бошқа зоналарда баҳори дон экинлари кузги дон экинларига қараганда кўпроқ ҳосил берган ва кўпроқ ҳосил беради. Баҳори дон экинларига қараганда кузги дон экинлари кўпроқ ҳосил берадиган зоналарни, шунингдек кузги буғдой экинларига қараганда баҳори буғдой экинлари кўпроқ ҳосил берадиган зоналарни назарий жиҳатдан тахминлаб билиш қийин эмас.

Дон экинлари ёзнинг биринчи ярмида пишадиган ер куррасининг ҳамма районларида қишдан яхши чиққан кузги дон экинлари баҳори дон экинларига қараганда ҳамиша кўпроқ ҳосил берган ва кўпроқ ҳосил беради. Аксинча, дон экинлари ёзнинг иккинчи ярмида пишадиган районларда баҳори буғдой кузги буғдойга қараганда, ҳатто қишдан яхши чиққан кузги буғдойга қараганда ҳам, кўпроқ ҳосил берган ва, менинг назаримда, бундан кейин ҳам кўпроқ ҳосил беради. Дон экинлари ёзнинг тахминан ўрталарида пишадиган районларда иқлим шароитининг йиллик ўзгаришлари назарга олинмаса, қишдан яхши чиққан кузги дон экинларининг ҳосили баҳори дон экинларининг ҳосили блан деярлик бирхил бўлади.

Тажрибада азалдан ма'лумки, буғдойнинг ҳосил органлари вужудга келадиган вақтда, айниқса доннинг вужудга келиш ва тўлиши вақтида ҳавонинг нисбий намлиги бирмунча кам бўлиши блан бирга, ҳаво қанча иссиқ бўлса, ҳосил шунча паст бўлади. Ҳавонинг нисбий намлиги бирмунча яхши бўлиш блан бирга, ҳавонинг бирхилда ўртача иссиқ бўлиши йирик доннинг вужудга келишига ва тўлишишига имкон беради, буғдойнинг яхши ҳосил бериши учун қулай шароит туғдиради.

Ўз-ўзидан равшанки, бу ҳолда ҳам, бошқа ҳамма ҳолларда ҳам биз ўсимликлар учун тупроқда етарли миқдорда сув ва озиқ бўлишининг ғоят катта роли ва аҳамияти борлигини инкор этмаймиз. Биз ҳосилнинг зоналардаги иқлим шароитига боғлиқ эканлигини уқдириб ўтамиз, холос. В. Р. Вильямс эса буни унутган эди.

Буғдойнинг дон ҳосили иқлим зоналарининг ўзига хос хусусиятларига юқоридагича боғлиқ эканлигини В. Р. Вильямс ҳисобга олган эмас. В. Р. Вильямснинг ўсимлишуносликда йўл қўйган назарий хатоси шундан иборат. Бу хато ССР Иттифоқининг кўпгина зоналаридаги амалий ишларда кузги дон экинларининг роли ва аҳамиятига бутунлай нотўғри баҳо берилишига сабаб бўлди.

Қайси иқлим зоналарида кузги буғдойнинг баҳори буғдойга қараганда кўпроқ ҳосил бериши, қайси иқлим зоналарида баҳори буғдойнинг кузги буғдойга нисбатан кўпроқ ҳосил бериши ҳақида чиқарган хулосамизга далил қилиб қишлоқ хўжалик тажрибасидан ҳаммага аён бўлган ма'лумотларни келтириш мумкин.

Ма'лумки, СССРнинг ёзи узоқ ва иссиқ бўладиган ҳамма районларида, масалан, Ўрта Осиё ва Закавказье республикаларида, суғориладиган районларда барча дон экинлари ёзнинг бошларида саратон киргунча пишиши учун кузда экилади. Ана шу районларда ҳатто суғориладиган ерларда ҳам баҳори дон кўкламда экилганда ҳосили ҳамиша пастроқ бўлади, чунки кўкламда экилган доннинг тўлишиши ва пишиши кузда экилган донга қараганда иссиқроқ даврга тўғри келади. Шунинг учун ҳам жанубнинг суғориладиган районларидаги деҳқончиликда ҳамма дон экинлари ва айниқса буғдой доимо фақат кузда экилиб келган. Суғориладиган бу районларда буғдой баҳорда сра экилмайди деса бўлади.

Украина ССР, Шимолий Кавказ Қрим районларида ва бошқа ба'зи районларда ҳам кузги буғдой экинлари қишдан яхши чиққан тақдирда баҳори буғдойга қараганда доим кўпроқ ҳосил беради. Шунинг учун ҳам бу районлардаги колхоз-совхозларда кузги буғдой жуда кўп экилади.

Броқ, ундай бўлса, нима учун бундан 20 — 30 йил илгари Украина ССР, Шимолий Кавказ ва Қрим районларида кузги буғдойга қараганда баҳори буғдой кўпроқ экилган? Ахир, бу ерларнинг иқлими аввалгича қолганку? Бундан, ўша районларда баҳори буғдой экиладиган майдон кузги буғдой экиладиган майдонга нисбатан хилий ортиқ бўлган вақтда баҳори буғдой ҳосили кузги буғдой ҳосилига қараганда ортиқ бўлган, деган ма'но чиқадими?

Йўқ, бундай ма'но чиқмайди! Ўша районларда кузги буғдой 20 — 30 йил илгари ҳам қишдан яхши чиққан тақдирда баҳори буғдойга қараганда кўпроқ ҳосил берган. Броқ нима учун ўша вақтларда у ерларда кузги буғдой баҳори буғдойга қараганда хилий камроқ экилган?

Бунинг сабаби равшан. Фақат қудратли техника блан та'минланган колхоз ва совхозларгина кузги дон экиш учун ерни ўз вақтида тайёрлаб қўяолади, бу экинлар учун қулай шароит туғдираолади, **ана шундай шароитда кузги дон экинларининг майсалари қишга қадар тузуккина пояланиб улгуради, бу эса мазкур районларда кузги дон экинларининг қишдан яхши чиқишини та'минлайдиган асосий омил ҳисобланади.**

Юқорида айтилган қурғоқчилик районларида камбағал—ўртаҳол деҳқон хўжаликларигина эмас, балки қулоқ-помешчик хўжаликлари ҳам ерни кузги экинлар экиш учун ўз вақтида яхши тайёрлай олмаганликларидан, кузги буғдой экиладиган майдонларни кенгайтираолмаганлар.

Шу блан бирга, ма'лумки, юқорида айтилган районларда устки қаватида етарлича намлик бўлмаган, экишга кеч ва ёмон тайёрланган ерга сепилган кузги дон экинлари қиш киргунча ё униб чиқмайди ёки униб чиқса ҳам, совуқ тушгунча етарлича мустаҳкамланиб, (пояланиб) улгурмайди. Бу районларда ана шундай мустаҳкамланиб улгурмаган ўсимликлар қишда нобуд бўлади ёки қишки совуқдан зарарланиб, ғоятда кам ҳосил беради, уларнинг ҳосили баҳори буғдой ҳосилидан ҳам камроқ бўлади. Юқоридаги районларда бундан 20 — 30 йил илгари баҳори буғдойнинг ўша районлардаги иқлим шароитида ўз имкониятлари жиҳатидан кузги буғдойга қараганда камроқ ҳосил берсада, кузги буғдойга қараганда кўпроқ экилганига ҳам сабаб шудир.

Шуни ҳам айтиш керакки, юқорида айтилган районларда экилиб келган ва экилаётган баҳори буғдой нав'лари эртапишар нав'лардир. Бу ҳам шуни кўрсатадики, ўша районларда буғдой донининг тўлишиш даври мумкин қадар ёзнинг биринчи ярмида саратон кирмасдан бурун ўтиши учун ҳаракат қилмоқ керак. Шунинг учун ҳам эртапишар баҳори буғдой нав'ларига қараганда дони янада эртароқ тўлишадиган, қишдан яхши чиққан кузги буғдой ўша районларнинг иқлим шароитига кўпроқ мослангандир.

Ёзи калта, қиши қаттиқ бўлиб, қор кам ёғадиган ва дон экинлари ёзнинг иккинчи ярмида пишадиган Сибирь районларида аҳвол бошқача бўлади. Бу районларда баҳори буғдой ҳосили буғдой ҳосилидан, ҳатто қишдан яхши чиққан кузги буғдой ҳосилидан ҳам ортиқ бўлади. Шу блан бирга, бу районларда ўз табиати жиҳатидан Украина ёки Шимолий Кавказ районларидаги баҳори буғдой нав'ларига қараганда кечроқ пишадиган бирқанча баҳори буғдой нав'лари экилади.

Кези келганда шуни айтиш керакки, эртапишар баҳори буғдой нав'лари Сибирь даштларида барвақт экилганда ўшандай барвақт экилган кечпишар буғдой нав'ларига қараганда камроқ ҳосил беради. Шунинг учун ҳам Сибирьнинг дашт районларида кўкламда баҳори буғдой экишни кечпишар нав'лардан бошлаб, эртапишар нав'лар блан тамомлаш керак. Кечпишар нав'ларни кечиктириб экиш ярамайди, чунки акс ҳолда бундай экинлар совуқ тушгунча пишиб улгурмайди.

Кечпишар ва эртапишар нав'ларда доннинг тўлишиши ва пишиши Сибирьда доим бирмунча қулай иқлим шароитида ўтади. Броқ кўкламда ва ёз бошларида, я'ни тупроқ қизимагунча ва унда микрофлоранинг қизғин ҳаёт фаолияти бошланмагунча, ўсимликлар озиқ камлигидан қийналади. Эртапишар нав'ларнинг ривожланиш даврлари тезроқ ўтгани учун, барвақт экилганда озиқ етишмаслиги бу нав'ларга кўпроқ та'сир этади. Бу ҳам шуни кўрсатадики, Сибирьдаги колхоз ва совхозлар баҳори буғдойнинг кечпишар нав'ларини ҳам, эртапишар нав'ларини ҳам экишлари керак.

Сибирьнинг дашт районларида кузги буғдой кўкламда эртапишар баҳори нав'ларга қараганда янада барвақт ривожланабошлаганидан, кўкламда озиқ етишмаслиги кузги буғдойга янада кўпроқ та'сир этади. Шунинг учун Сибирь районларида баҳори буғдой кузги буғдойга қараганда, ҳатто қишдан яхши чиққан кузги буғдойга қараганда ҳам кўпроқ ҳосил беради.

Шундай қилиб, В. Р. Вильямс мамлакатимизнинг «кузги буғдой» районларида кузги буғдой ўрнига баҳори буғдой экиш ёки кузги дон экиладиган майдонни камайтириш ҳақидаги таклифи блан, **ана шу амалий жиҳатдан жуда муҳим ишда очиқдан-очиқ хато қилди.** В. Р. Вильямс ўсимликларни фақат сув ва озиқ блан та'минлашнинг аҳамияти борлигига асосланди ва иқлим зоналарининг бошқа ўзига хос смилларини бутунлай назарга олмади. Ҳолбуки, бунда иқлим зоналарининг ўзига хос омиллари ба'зи районларда кузги буғдойни, бошқа районларда эса баҳори буғдойни кўпроқ экиш ма'қуллиги ҳақидаги масалани ҳал этиб беради.

Шунинг учун ўтпояни, иқлим шароитидан қат'ий назар, ҳарқаерда фақат кеч кузда ҳайдашни тавсия қилиш хатодир. Бу ҳол ҳарқандай районнинг иқлим шароитидан қат'ий назар, кўп йиллик ўтпоялардан кузги экин экиш учун фойдаланиш имкониятини йўққа чиқаради, ҳолбуки мамлакатимизнинг бирқанча районларида иқлим ва хўжалик шароитига кўра кузги экинларни кўп йиллик ўтпояга экиш мумкингина эмас, балки зарурдир. В. Р. Вильямс суғориладиган деҳқончилик зоналарида кўпйиллик ўтлар экишни тўғри тавсия қилади. Кўпйиллик ўтлар тупроқнинг унумдорлик шароитини яхшилайди ва шу блан бирга, ерни шўр босишига қарши курашда эҳтиёт чораси ҳисобланади. Броқ В. Р. Вильямснинг ерни шўр босишига қарши кураш воситаси бўлган зовурлардан фойдаланиш ма'қул эмаслиги ҳақидаги фикри хатодир, чунки шўр сизот сув баландроқда бўлган ерларнинг шўрини ювиш ва зовурлардан фойдаланиш ниҳоятда зарур.

В. Р. Вильямс ўт-далали алмашлаб экишда ерга фақат чириган гўнг солишни тавсия этган эди, чунки, унинг фикрича, гўнг тупроқнинг унумдорлик шароитини вужудга келтириш ва сақлашга унчалик катта та'сир кўрсатмас эмиш, ҳолбуки қишлоқ хўжалик тажрибасидан ма'лумки, қурғоқчилик бўлмайдиган зонада шудгор далаларига гўнгни чиритиб солишдан кўра чиритмасдан солиш фойдалироқдир.

В. Р. Вильямснинг турли қишлоқ хўжалик асбобларига баҳо беришда йўл қўйган хатоларига ва ба'зи бир хато та'рифларига ҳам қисқача тўхтаб ўтмасдан бўлмайди. Масалан, В. Р. Вильямснинг ерни экишдан олдин ва экишдан кейин ишлашда каткадан фойдаланиш ма'қул эмаслиги ҳақидаги фикри нотўғридир. Ҳолбуки, ерни экишдан олдин ҳам, экишдан кейин ҳам каткадан фойдаланиш ниҳоятда зарур эканлиги тажрибадан ма'лум. Кўпйиллик ўтпоя ҳайдалгандан кейин ҳам катта бостириш фойда берадиган вақтлар ҳам бўлади.

Ерни ишлаш асбоби бўлиш жиҳатидан боронага баҳо беришда В. Р. Вильямснинг фикрларига қўшилиб бўлмайди.

Масалан, В. Р. Вильямс боронанинг ишини таҳлил қилар экан, бу асбобнинг ишидаги зарарли томонни ҳам кўрсатиб, тўғри қилади. Боронанинг тишлари, айниқса биринчи қатордан кейинги тишлари тупроқ доналарини эзиб-янчиб, кукунга айлантириб юборади. Бу — борона ишининг зарарли томонидир, Вильямс буни тўғри кўрсатиб ўтди, агрономларнинг буни билиши фойдали.

Броқ борона ишининг зарарли томонини кўрсатадиган таҳлилдан: «шунинг учун ҳамма халқларда борона зарарли асбоб ҳисобланади»[1], деган хулосани чиқариш тамомила нотўғридир.

В. Р. Вильямснинг асарларида учрайдиган ба'зибир нотўғри қоидалар ва хато та'рифларга илмий ходимлар танқидий кўз блан қарашлари керак. В. Р. Вильямснинг турли вақтларда ёзган асарларидаги ҳарбир жумлани ўзгартириб бўлмайдиган фикр деб, сўзма-сўз қабул қилаберишг ярамайди. В. Р. Вильямс баён қилган қоида ва фикрлардан ба'зиларининг хато эканлиги ва қишлоқ хўжалигини ривожлантириш вазифаларига зид эканлиги шубҳасизку.

Нотўғри ва эскирган фикрларни танқидий нуқтаи назардан текширмасдан туриб, илмий хулосаларни муҳокама қилмасдан туриб, фикрлар курашини авж олдирмасдан туриб, фанни ривожлантириб бўлмайди, фанни олға силжитиб бўлмайди. Ҳолбуки, агрономия фанида ўзини В. Р. Вильямснинг шогирдлари деб ҳисоблайдиган илмий ходимлар ва агрономлардан ба'зилари азалдан ма'лум бўлган, муайян шароитда экинларнинг ўсишини яхшилайдиган агротехника методлари ва усулларидан фойдаланиш зарурлигини кўпинча инкор этадилар. Улар бундай муносабатларини В. Р. Вильямснинг ўт-далали деҳқончилик системаси ҳақидаги асарларидан иборалар кўчириб, шу блан «асослайдилар». Бундай «асослар» нинг авторлари қишлоқ хўжалигидаги бениҳоя хилма-хил ишлар ўрнига, ҳамма ҳоллар учун ягона бўлган агротехника тадбирлари схемасини киритаётганликларини пайқамайдилар. Улар тажриба агрономия назарияси учун мавжуд эмаслигини, балки назария ва ундан чиқадиган, конкрет вазифаларга мувофиқ келадиган иш усуллари колхоз ва совхозлар ишига ёрдам бериш учун зарурлигини унутадилар.

Буни яна шунинг учун ҳам та'кидлаб ўтиш керакки, ҳамма ҳолларда В. Р. Вильямс асарларининг ҳарбир ҳарфига эргашиладиган бўлса, улардан В. Р. Вильямснинг агрономия ва тупроқшунослик та'лимотининг тўғри назарий асосларига ҳечқандай алоқаси бўлмаган та'рифлар ҳам чиқарилиши мумкин.

Шунинг учун В. Р. Вильямснинг асарларини ўқиганда кўпйиллик ўтлар экиш ва ерни тўғри ишлаш йўли блан тупроқнинг унумдорлик шароитини барпо этиш ҳақидаги назарий агрономия асосларини ўрганиш блан бирга, В. Р. Вильямснинг асарларида учрайдиган ба'зибир нотўғри ёки эскирган қоида ва та'рифларни улоқтириб ташлаш керак.

Ижодий-илмий иш учун тўғри йўл — фаннинг социалистик амалиёт блан янада маҳкамроқ боғланишидир. Илмий йўл блан ҳал қилиниши керак бўлган масалаларни ўйлаб чиқармасдан, тажрибадан, турмушдан олиш ва пландаги топшириқни бажариш нуқтаи назаридан ҳал қилиш керак.

Тажриба учун муҳим масалаларни илмий жиҳатдан якка-якка ва биртўда илмий ходимлар доирасидагина ҳал қилиш ярамайди, бу ишга ишлабчиқаришдаги кўплаб илғор ходимларни —агрономлар, совхоз ишчилари ва колхозчиларни бевосита ёки билвосита тортиш керак.

Илмий хулосаларни охирги даврдагина эмас, балки вужудга келиш вақтида ҳам тажрибада текшириб кўриш керак. Фақат ана шундай иш услубигина илмий ходимни хатолардан сақлаб қолади, фанни амалий иш блан шуғулланучи кишилар учун тушунарли ва равшан қилиб беради. Тажриба блан чамбарчас боғланган илмий иш схоластикадан, ҳарфхўрликдан холий бўлади, амалий натижа беради, тараққиётга хизмат қилади.

Ўт-далали алмашлаб экишни тўғри амалга ошириш ҳақида

Фан ва тажриба ҳамма экинларнинг ҳосилини кўтариш ва чорвачиликни яхши ем-хашак блан та'минлаш учун дала алмашлаб экишда кўпйиллик ўт экишнинг фойдасини очиқ-ойдин кўрсатиб берди.

Шу сабабли колхоз ва совхозларда дала алмашлаб экишда кўпйиллик ўтлар экишни тез жорий қилиш ва кўпйиллик ўтлардан мўл-кўл пичан етиштириш учун кураш қишлоқ хўжалик фани ва амалий ходимларининг асосий вазифаларидан биридир.

Ўт-далали алмашлаб экиш амалга оширилабошлаши бланоқ қишлоқ хўжалик маҳсулотини кўпайтиришга, колхоз ва совхозларда меҳнат унумини кўтаришга ёрдам бермоғи лозим. Ўт-далали деҳқончилик системасининг афзаллиги ҳам шундаки, бу система экинларнинг ҳосилини борган сари оширишга, экинларнинг умумий ҳосилини кўпайтиришга имкон беради. Ҳосилнинг чегараси йўқ, ўт-далали деҳқончилик системаси буни амалда исбот этди.

Броқ ўт-далали деҳқончилик системасининг афзаллигидан фойдаланмоқ учун уни колхоз ва совхозларда ижодий йўл ва усталик блан амалга ошириш керак. Ўт-далали деҳқончилик системасини зарур агротехника чораси сифатида, экинларнинг ҳосилини кўтариш ва қишлоқ хўжалик экинларининг умумий ҳосилини кўпайтириш, шунингдек, чорвачиликни яхши ем-хашак блан та'минлаш воситаси сифатида амалга оширишимиз керак.

Броқ бирқанча ходимларда шундай бир савол туғилиши мумкин: ўт-далали алмашлаб экиш амалга оширилабошлаган дастлабки даврда, ўтлар ҳали ерни яхшилашга улгурмаган, экин майдонининг бир қисми эса кўпйиллик ўтлар блан банд бўлган бир вақтда, қишлоқ хўжалик маҳсулотининг ҳосилини камайтирмасдан, ошириш мумкинми? Бунинг иложи борми?

Ҳа, бор! Бунинг устига, қишлоқ хўжалик экинларининг ҳосилини ошириш — ўт-далали алмашлаб экишни амалга оширмоқ учун бирдан-бир тўғри йўлдир. Қишлоқ хўжалик экинларининг ҳосилини пасайтирмай, балки ошириб туриб, ўт-далали алмашлаб экишни жорий қилмоқ керак. Ўт-далали алмашлаб экиш амалга оширилсаю, экинларнинг умумий ҳосили кўпайтирилмаса, бундай йўл фанга хилоф, нотўғри йўл бўлади. Агар шу йўлдан борилса, давлатга, колхоз ва совхозларга зарар етади.

Ўт-далали алмашлаб экиш тўғри амалга оширилганда, ма'лум бир экин ёки унга ўхшайдиган бошқа бир экин илгари қайси далага экилган бўлса, навбати келиб иккинчи марта шу далага экилганда, унумдорлик шароити яхшиланган ва бегона ўт камайган ерда ўсади. Бу ҳолда ҳосил юқорироқ бўлиши ва меҳнат унуми ҳам ортиши керак. Яхши парвариш қилинган кўпйиллик ўтлар тупроқнинг унумдорлик шароитини яхшилайди. Ўт-даласиз алмашлаб экишда яхши парвариш қилинган кўпйиллик ўтлар бўлмаганда экинлардаги мўл ҳосил етиштирмоқ учун ўт-далали алмашлаб экишдагига қараганда кўпроқ меҳнат ва маблағ сарф бўлади. Шунинг учун ҳам далаларга ўт экиш муҳимдир.

Броқ ўт-далали алмашлаб экишни жорий қилганда, бу ишни шундай уюштириш керакки, **колхоз ва совхозлардаги асосий озиқ-овқат ва техника экинларининг майдонлари ўт-даласиз алмашлаб экишдагига қараганда камаймасин,** дала алмашлаб экишга кўпйиллик ўтлар киритилиши натижасида, асосий озиқ-овқат ва техника экинларининг ҳосили ортсин.

В. Р. Вильямснинг ва ўтпояни ҳамиша кузда ҳайдаш тарафдори бўлган кўпгина илмий ходимларнинг хатоси шундан иборатки, биринчидан, улар мамлакатимизнинг бирқанча районларида иқлим ва хўжалик шароити нуқтаи назаридан қараганда кузги экинларни кузда ҳайдалмаган, балки ёзда ҳайдалган ўтпояга экиш мумкингина эмас, балки зарур эканлигини ҳисобга олмадилар, иккинчидан, улар колхозларда ўн миллионлаб гектар ерларда ўт-далали алмашлаб экишни **амалга ошириш даврининг** хусусиятлари ва қийинчиликларини унутдилар. Бу ишдаги асосий қийинчилик **колхоз ва совхозларда миллион-миллион гектар ерлардаги кўпйиллик ўтлардан яхши пичан ҳосили олишдадир.** Ўтлардан яхши ҳосил етиштирилмаса, ўтпоя қатламн ҳосил бўлмайди, бинобарин «ўтпоя» ёзда ҳайдалмасдан, кузда ҳайдалган тақдирда ҳам, тупроқ структураси вужудга келмайди.

Қишлоқ хўжалик органларининг ходимлари, агрономлар ва илмий ходимлар шуни яхши тушуниб олишлари керакки, кузги экинлар экинли шудгорга экилиши мумкин бўлган районларда **хўжалик манфаатлари нуқтаи назаридан, чорвачиликни ем-хашак блан та'минлаш нуқтаи назаридан қараганда, ўт—пояни кузда фақат кўп йиллик ўтлар яхши ҳосил бергандагина ҳайдаш мумкин.** Бошқача айтганда, ма'лум бир шароитда хўжалик учун фойдали бўлган тақдирдагина ўтпояни кузги экинлар экиш учун ёзда ҳайдамай, балки баҳори экинлар экиш учун кузда ҳайдаш мумкин.

Равшанки кўпйиллик ўтлардан кам пичан ҳосили олинса, тупроқда бундай ўтларнинг илдизлари кам бўлади, кўпйиллик ўт илдизларининг кам бўлиши эса, ўт-поя кузда ҳайдалган тақдирда ҳам, тупроқ структураси вужудга келишига катта та'сир кўрсатаолмайди. Шу блан бир вақтда пичан ҳосилининг паст бўлиши, я'ни ҳар гектар ердан 10—15 центнер пичан олиниши, шунингдек кўп йиллик ўт илдизларининг кам бўлиши туфайли тупроқ унумдорлик шароитининг унча яхшиланмаслиги колхоз ва совхозларда ҳатто кам ҳосил берган ўша ўт даласига сули ёки арпа экилган тақдирда ҳарбир гектардан олиш мумкин бўлган 15 центнер доннинг ўрнини ҳам босаолмайди. Шуни ҳам унутмаслик керакки, экилган ўтлар сийрақ бўлса ва яхши авж олмаса, далани кўпинча кўп йиллик бегона ўтлар, айниқса буғдойиқ босиб кетади.

Шу туфайли, ҳосил паст бўлганда, я'ни ҳар гектар ердан ўрта ҳисоб блан 10—15 ва ҳатто 20 центнер пичан ўрилганда кузги экинларни экинли шудгорга экиш мумкин бўлган ҳамма районларда, хўжалик манфаатларини назарга олганимизда, ўтларни биринчи марта ўриб олгандан кейин далани кузги экинлар экиш учун ёзда шудгор қилиб қўйишга тўғри келади. Бундай ҳолларда далани кузда ҳайдаш колхоз ва совхозларга фақат зиён келтиради.

Экинли шудгорларни кузги экинлар экиш учун ажратиш мумкин бўлган районларда камҳосил ўтпоялар экинли шудгор сифатида ёзда ҳайдамоқ учун ажратилганда эса дала алмашлаб экишга кўпйиллик ўтларнинг киритилиши колхоз ва совхозларга тезда фойда беради. Кўпйиллик ўтлар экиш расм қилиниши бланоқ қишлоқ хўжалик маҳсулотининг ялпи ҳосили дарҳол ортади. Қурғоқчилик бўлмайдиган районларда кўпйиллик ўтлар блан банд бўлиб, бегона ўтлар кам бўлган шудгорлар хўжалик учун фойдалидир. Кўп йиллик ўтлар блан банд бўлган шудгор умуман олганда ўша даладаги тоза шудгорга нисбатан хўжаликка кўпроқ даромад келтиради.

Академик Т. Д. ЛИСЕНКО.

(ДАВОМИ БОР)

---

1) В. Р. ВИЛЬЯМС. Тупроқшунослик. Тупроқшунослик асослари блан деҳқончилик. 1939 йил, 345—346 бетлар.

1) В. Р. ВИЛЬЯМС. Тупроқшунослик. Тупроқшунослик асослари блан деҳқончилик. 1939 йил, 352 бет.

Ғўзани ўз вақтида, юқори сифатли чеканка қилайлик!

Тошкент область, Қорасув районидаги Ворошилов номли колхознинг 2-нчи бригадасида ғўзани чеканка қилиш пайти. Суратда: стахановчи колхозчи ўртоқ Фотима Холова (олдинги қаторда) ғўзани чеканка қилмоқда.

И. Глауберзон фотоси.

* * *

Чеканка

Ворошилов номли колхоз Қорасув районидаги илғор, пахтадан ҳар йили мўл ҳосил олиб келаётган колхозларнинг биридир. Ворошилов номли колхоз а'золари бу йил 145 гектар пахта майдонининг ҳар гектаридан давлатга 50 центнердан ҳосил топшириш мажбуриятини олганлар. Ватанпарвар колхозчилар ана шу мажбуриятни тўла ва ошириб бажо келтириш учун мўл ҳосил етиштириш йўлида зўр меҳнат қилмоқдалар.

Ҳозир колхоз пахтазорини кўздан кечириб чиққан киши текис ҳосилга кирган ғўзаларни кўриб, колхозчилар меҳнатидан мамнун бўлади. Кўмкўк денгизга ўхшаш кенг пахтазорлардаги кўкракка урадиган шапалоқ баргли ғўзалар тагидан шохлаб ғуж мевага кирган. Киши завқ блан гоҳ бу туп ғўзанинг, гоҳ у туп ғўзанинг шона, гулларини, ёнғоқдек кўсакларини санайди. Бунисидан кўра униси, унисидан кўра анавинисида гул ва кўсаклар кўпроқ чиқади

— Мана бунда 15 та кўсак бор,— деди звено бошлиғи Ғафура Холматова,— ўртадаги ғўзани кўрсатиб,— шунасини санаб тамомлаёлмайсиз.

— Ҳамма ғўзанг бир текисда шундай бўлса эдия,—деди колхоз раиси ўртоқ Музроб Камолов,— 5 та кўсак олгани ҳам, ҳатто 3 та кўсаклиги ҳам бор. Чеканкани яхши ўтказсанг, сувдан қолдирмасанг, яна битта чуқур чопиб, тагини доим юмшоқ тутсанг ҳамма ғўзанг ўшанақа бўлади.

Раис ғўзада энди пайдо бўлаётган шоналарни кўрсатади, дафтарини олиб қандайдир рақамларни ёзиб, ҳисоблайди.

— Мана бу шоналарнинг кўсаги,— деди раис,—узоғи блан 20—25 октябрьларда очилади. Мана бу тайёр кўсакларнинг пахтасини 20—25 августда терамиз. Гап ана шу шона, гул ва кўсакларни сақлаб қолишда, уларни тезроқ етилтириб олишда қолган. Бунинг учун шу кунларда ғўзани яхши парвариш қилиш блан чеканкани ўз вақтида, юқори сифатли ўтказиш зарур.

Звено а'золари ғўзани чеканка қилмоқда эдилар. Уларнинг ҳаммаси фартуқ тутиб олганлар. Илгариги йилларда ғўзани чеканка қилганда фартуқ тутилмас эди. Бу йил колхоз раиси Камолов чеканкани қандай ўтказиш ҳақида колхозчилар блан суҳбат ўтказганда чеканканинг сифатини текшириш, я'ни ғўзанинг учини кўп чилпиб юборилмаганлигини аниқлаш ҳамда ҳашаротларга қарши кураш мақсадида ҳарбир чеканка қилучи колхозчида махсус фартуқ бўлишини та'кидлаган эди. Шунинг учун ҳам колхозчилар ғўзанинг чилпиндисини ғўза ораларига ташлаб кетмайдилар, чилпиндини фартуққа йиғиб, звено ёки бригада бошлиғининг иштирокида ер чекасига чиқариб, кўмиб ташлайдилар.

Звено а'золаридан Баҳри Худойберганова фартуқдаги чилпиндиларни ерга кўмаётганида сўрадик:

— Буни нега кўмаяпсиз?

Баҳри Худойберганова бизга яна яхширок тушунтириб берди:

— Чилпиндида турли ҳашаротлар бўлиши мумкин. Айниқса кўсак қурти кўпинча ғўзанинг ана шу ўсиш нуқтасида бўлади. Агар чеканка қилганимизда чилпиндини ғўзанинг тагига ташлаб кетсак қуртнинг кўпайишига сабаб бўламиз. Яхшиси буни кўмиб ташласак қурт бўлса шу блан йўқ бўлади.

Биз чеканка қилаётган колхозчиларнинг ишини диққат блан кўздан кечирдик. Кўринишда жуда майда ишга ўхшаса ҳам, унинг техникасини ўрганиб олгач иш жуда тез кетади. Дастлабки кунлари чеканка қилганда ғўзанинг фақат энг тепасидаги ўсиш нуқтаси узиб ташланар эди. Яқинда колхозга Союз НИХИ нинг илмий ходими қишлоқ хўжалик фанлари кандидати ўртоқ Филиппенко келди. У ғўзани қандай чеканка қилиш ва унинг аҳамиятини гапириб берди. Алоҳида колхозчиларнинг ишини кўриб, хатоларини тузатди. Шунда ғўзанинг ёнидаги ҳосилсиз ўсиш шохини (буни кўпинча эркак шох ҳам деб аталади) албатта чеканка қилишни кўрсатди.

Колхознинг 2-нчи бригадасида бўлганимизда Маҳкам Мирзаев бошлиқ звенода сўнгги картадаги ғўза чеканка қилинмоқда эди. Бунда ғўзани агротехника қоидаларига тўла мувофиқ равишда чеканка қилинган. Тепадаги ўсиш нуқтаси блан бир қаторда тагидаги ўсув шохларининг ҳам учи чеканка қилинган.

Ворошилов номли колхозда ғўзани чеканка қилишнинг ҳосилни кўпайтириш ва ҳосилни эрта етилтиришга берадиган фойдасини жуда яхши тушунадилар. Колхоз раиси ўртоқ Музроб Камолов колхозчиларга кўпинча ғўзанинг тузилиши ҳақида жуда яхши лекциялар ўқиб беради. У чеканканинг аҳамияти ҳақида гапириб айтади:

— Ғўзанинг тагига солинган ўғит унинг томирлари орқали тўғри ўсиш нуқтасига куч беради. Ўсиш нуқтасидан ташқари тагидаги эркак шохлари ҳам узун бўғин бўлиб икки ёндан ўсиб кетади. Ҳосил шохлари қисқа ва эгрибугри бўлиб озуқани эркак шохлардан кейин олади. Агар ғўзани ўз вақтида чеканка қилсак эркак шохлар ва тепадаги ўсиш нуқтаси тўхтаб, куч ҳосил шохларига ўтади. Ҳосил шохларидаги шона ва гуллар эртароқ кўсакка айланади, кўсаклар катта бўлади, пахтаси тез пишади.

Ворошилов номли колхозда шу кунларда 68 колхозчи ғўзани чеканка қилмоқда. Ҳозиргача 75 гектар ердаги ғўзанинг бош поядаги ўсиш нуқтаси ва эркак шохларининг учи чеканка қилиб бўлинди. Колхозчилар ҳамма ердаги ғўзани асосан 1 августгача, ўсишдан бир оз орқада қолган 7 гектар ердаги ғўзани 5 августгача чеканка қилиб бўлиш учун курашмоқдалар.

Колхоз даласида шу кунларда қизғин иш. Ҳарбир шонани гулга, гулни кўсакка айлантириш учун ўсиқ ғўзалар тракторга тўсиқ ўрнатилиб культивация қилинмоқда, кетман дастасини калта қилиб чопилмоқда. Қош қорайганда колхоздан қайтар эканмиз узоқдан колхоз далаларида чироғлар кўринди. Сувчилар туни блан ғўзага сув тарайдилар.

Салоҳ ҲАСАН.

Чеканкани қандай ўтказиш керак?

Ғўзани чеканка қилганда шона, гул ва ёш кўсакларнинг тўкилиши камаяди, пахта эрта етилади, умумий ҳосил ошади. шунингдек ёғингарчилик ва кузги совуқлар бошлангунча териладиган биринчи сорт пахта миқдори кўпаяди. Буни колхозчилар жуда яхши биладилар.

Ғўзани чеканка қилиш нима учун ҳосилга яхши та'сир қилади? Гуллаш ва кўсак тугиш вақтида ғўза бундан илгариги вақтдагига қараганда 2,5 — 3 марта кўп сув ичади. Шу блан бирга озиқ моддаларини ҳам кўп талаб қилади. Ғўза гуллагандан тортиб пахта етилабошлагунча ерга солинган азотнинг 92 процентини ва фосфорнинг 93 процентини сингдиради. Шундай қилиб ғўза гуллаш ва кўсак тугиш вақтида бор қувватини ҳосил тўплашга қаратади.

Июль ва август ойларида ғўза шоналаш, гуллаш ва кўсак тугиш блан бирга, унинг асосий пояси ва ён шохлари ҳам ўсаберади. Бу эса шона, гул ва кўсаги бўлган ҳосил шохлари учун керакли анчагина сув ва озиқ моддаларини олиб қўяди.

Академик Т. Д. Лисенко чеканканинг фойдаси ҳақида бундай деб ёзади: «Ўсимликнинг ўз илдизлари орқали ердан оладиган сув ва минерал озиқ моддалари ўсимлик ичида бирхил тақсимланмайди. Тез ўсаётган асосий поя учи, шунингдек ён шохларининг учлари ҳосил шохларига қараганда анча кўп озиқ моддаси олади. Бунинг натижасида ҳосил шохларида пайдо бўлган шона ва туганаклар озиқ моддалари етишмаганлигидан яхши ривожланмайди ва тўкилиб кетади»,

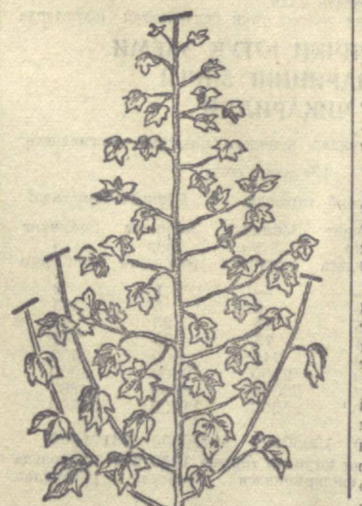

Расмда кўрсатилганидек, ғўзанинг тепасидаги ўсиш нуқтаси ва пастдаги ён—ўсиш (эркак) шохларининг учи чеканка қилиниб, ўртадаги ҳосил шохлари чеканка қилинмайди.

Бу даврда озиқ моддаларининг ҳосил шохларига кўпроқ ўтишига ёрдам берадиган тадбирларни қўлланиш керак. Ғўзани чеканка қилиш, я'ни асосий поя учини ва ёнидаги ўсиш (эркак) шохларининг учини чилпиб ташлаш ана шундай тадбирдир. Биз чеканка қилиш блан ғўза тупи ичида озиқ моддаларининг тақсимланишини ўзгартамиз ва уларни ҳосил шохларини ривожлантиришга қаратамиз. Чеканка қилингандан кейин озиқ моддаларини кўпроқ олабошлаган ҳосил шохлари яхши ривожланади ва серҳосил бўлади.

Чеканканинг яхши натижа бериши учун уни ўз вақтида, тўғри ўтказиш керак. Чеканкани ўтказиш муддати даставвал ғўзаларнинг ўсишига қараб белгиланади. Бу йил ғўзалар тез ўсиб, анча эрта гулга кирди. Шунинг учун юқори ҳосилли участкаларда чеканкани ҳосил шохи 17—19 тага етиши блан дарҳол бошлаб, 1 августгача тамомлаш; ғўзаларнинг ҳосил шохи 15 — 16 тага етиши блан 25 июльдан 5 августгача, қолган далаларда чеканкани 10 августдан кечикмай тамомлаш керак.

Асосий поя учи блан ёнидаги эркак шохларининг учи ҳам айни бир вақтда чилпиб олинганда чеканка яхши натижа беради.

Ўзбекистонда ғўзани чеканка қилиш 1936 йилдан буён кенг қўллаб келинса ҳам, кўп колхозларда ҳали ҳам чеканка вақтида қўпол бузилишларга йўл қўйилмоқда. Масалан, чеканка вақтида фақат асосий поя учи чилпиб кетилади, ёнидаги эркак шохларнинг учлари қолдирилади. Бу эса чеканканинг та'сирини камайтиради, ба'зан ҳатто чеканка қилинмаган ерлардаги ғўзаларга нисбатан ҳам ҳосилнинг камайишига сабаб бўлади.

Чунки, асосий поянинг учини чилпиб ташлаш блан унинг ўсиши тўхталади, лекин шу блан ёнидаги эркак шохлар тез ўсабошлайди. Ёнидаги эркак шохлар ҳосил шохларидан пастроқ жойлашганлиги сабабли озиқ моддаларининг кўп қисми уларга сарф бўлиб кетади, шу блан гул ва кўсаклари бўлган ҳосил шохларига озиқ моддалари етишмайди.

Чеканка вақтида асосий поя ва ён шохлари учини 1,5—2 сантиметр узиб ташланади. Бундан катта чилпиганда ҳосил шохларидаги шоналар ҳам узиб ташланиши мумкин.

Илгариги йилларда чилпиндиларни йиғиб, кейин дала четига чиқариб кўмиш талаб қилинмасди. Бу йил чеканкада ишловчи ҳамма колхозчиларга фартуқ берилиши, чилпиндилар ана шу фартуқларга йиғилиб, дала четига чиқарилиши ва кўмилиши керак. Шундай қилинса кўсак қурти ва ширанинг тарқалишига йўл қўйилмайди. Кўсак қурти ўз ҳаёти давомида 3—4 кўсакни нобуд қилиши, шу блан пахта ҳосилига кўп зарар етказиши мумкин.

Кўсак қурти капалаги асосан ғўза шохлари учидаги баргларга тухум қўяди. Тухумдан чиққан қуртлар аввало ёш барг ва шоналарни ейди, 7—8 кундан кейин гул ва кўсакларга ўтади. Ғўза битлари ҳам асосан шох учларига жойлашганлиги ма'лумдир.

Шу сабабли, ана шу пахта зараркунандаларининг тарқалишига йўл қўймаслик учун, узиб олинган ғўза учларини далага ташламай, фартуқларга йиғиш, кейинчалик дала четига чиқариб, ерга кўмиш жуда муҳимдир.

Чеканка ўз вақтида, тўғри ўтказилганда пахта ҳосилини оширишга ёрдам беради. Чеканка қоидалари бузилганда унинг та'сири камайиши, ҳатто ҳосилнинг камайишига ҳам сабаб бўлиши мумкин.

Г. ФИЛИППЕНКО.

Қишлоқ хўжалик фанлари кандидати.

Маданият хроникаси

ТОШКЕНТ

Тошкент қишлоқ район, Қатортол қишлоқ советидаги «2-нчи бешйиллик» колхозида кутубхона ташкил қилинди. Кутубхонада уч мингга яқин оммавий-сиёсий, адабий ва агротехникага доир китоб бор. Кутубхонага кундалик газеталар ва турли журналлар келиб туради.

К. Назаров.

☆

Республика маданий-оқартув муассасалари комитетига қарашли сиёсий-оқартув мактаби ҳузурида очилган икки ойлик курсда 1 июльдан ўқишлар бошланган эди. Ҳозир ўқишлар муваффақиятли давом этмоқда. Курсда район маданий-оқартув бўлимларининг мудирлари, маданият уйларининг директорлари, кутубхона ва қироатхона ходимларидан 185 киши ўқимоқда.

Т. Файзуллаев.

НАМАНГАН

Наманган район, Қумқўрғон қишлоқ совети ҳузуридаги кутубхона колхозчиларга намунали хизмат кўрсатмоқда. Кутубхонада 700 га яқин ҳар хил адабий ва сиёсий китоб бор. Кутубхона мудири ўртоқ Алихон Холмирзаевнинг ташаббуси блан кўчма қироатхона ташкил этилди. Кўчма қироатхона Дерезлик даҳасидаги Сталин номли колхознинг дала шийпонларида пахтакорларга намунали хизмат кўрсатмоқда.

М. Мамажонов.

АНДИЖОН

Ўзбекистон ССР Пахтачилик министрлигига қарашли механизация мактабини (директори ўртоқ Қориев) яқинда 140 киши битириб чиқди. 30 киши бригада механиги, 10 киши НАТИ тракторини ҳайдовчи ва 40 киши шоферлик ҳунарини ўрганди, қолган кишилар экскаваторчи ва комбайнчи бўлиб етишдилар. Мактабни битирган кишилар районларга чиқиб кетдилар.

ҚАШҚАДАР'Ё

Бошланғич синф ўқитувчиларининг малакасини ошириш бир ойлик курси иш бошлади. Курсда Китоб, Шаҳрисабз, Мироқи, Яккабоғ, Кўкабулоқ, Чироқчи районларидан келган 90 га яқин ўқитувчи ўқимоқда.

А. Бобомуродов.

ХОРАЗМ

Янгиариқ районидаги «Иттифоқ» колхозида намунали болалар боқчаси ташкил қилинди. Боқча сердарахт, салқин ерга жойлашган. Боқчада 28 колхозчи онанинг болалари тарбияланмоқда.

М. Худойберганов.

Самарқандда янги уй-жойлар

Самарқанд шаҳар, Боғишамол районининг Жума кўчасида бир қаватли янги уй қад кўтарди. Бу уч хонали коттедж «Красний двигатель» заводининг ходими Степан Александрович Маркусовники. Уйнинг томи тунука блан ёпилган, хоналари нақшланган ва безатилган. Уйнинг алоҳида хонасида ошхона, ванна ва водопровод бор. Уйнинг ҳаммаси 50 квадратметр саҳнга эга.

Бу йил Самарқанд корхоналарининг ўнлаб ишчи, хизматчилари ўзлари учун шундай уйлар қуриб олдилар.

«Красний двигатель» заводининг ишчиларидан Абдуллаев, Аванесов, Самойлов, Бойаҳмедов, темирйўлчилардан Тучкин, Глоба, Гопоненко ва бошқа жуда кўп ишчилар ўзлари учун шундай уйлар қурмоқдалар.

Йил охиригача Самарқанд, Каттақўрғон ва Жиззах шаҳарларида бундай уй-жойлардан яна 86 таси қад кўтаради. Бу бинонарни қуриш учун давлат томонидан 996 минг сўм қарз пул берилди.

Г. РУБЦОВ.

Мевали боғларимизнинг ҳосилини зараркунандалардан тўла сақлаб қолайлик

Тошкент областидаги кўпгина колхозда саноат аҳамиятига эга бўлган катта мевазор боғлар бор. Бу боғларнинг ҳаммаси бу йил жуда серҳосил бўлди. Мана бу мўл ҳосилни нобуд қилмай, тўла-тўкис сақлаб қолиш учун ёзги агротехника тадбирларини яхшилаш ва айниқса ҳархил зараркунандаларга қарши кўриладиган чораларни ўз вақтида амалга ошириш зарур.

Янгийўл, Оржоникидзе, Калинин, Қорасув районларидаги колхозлардаги катта боғлардан анчагина мўл ҳосил олинади. Бу районларнинг кўп колхозларида эрта кўкламги боғ ишлари, дарахтларнинг шох-шаббасини кесиш, танасини оқлаш, тагини чопиш каби агротехника тадбирлари яхшилаб ўтказилганидан, бу йил ҳосил кутилганидан анча ортиқ олиниши мўлжалланади.

Броқ айрим колхозларда зарарли ҳашаротларга қарши кўриладиган ёзги тадбирлар жуда суст ўтказилаётганидан, меваларда олма қурти пайдо бўлиш хавфи туғилмоқда. Бу эса, ҳосилни камайтириб юбориши мумкин. Жумладан, Молотов номли, Пушкин номли, Оржоникидзе номли колхозларнинг боғларидаги меваларнинг қарийб 30 проценти олма қурти блан зарарланган. Бу колхозларда боғ зараркунандаларининг бунчалик кўп пайдо бўлишига сабаб шуки, май ойида зараркунандаларга қарши ўтказиладиган дастлабки дори сепиш ишларининг ярми ҳам бажарилмади. Мева дарахтларига июнь ойида ҳам дори пуркаш керак эди. Бу иш 25 июньгача атиги 8 процент бажарилди. Дарахт танасига қоп-қанордан белбоғ бойлаб, унинг остига тўпланган қуртларни ўлдириб туриш каби муҳим ишлар ҳам амалга оширилмади. Сўнгра, қуртлаб тўкилган олма, ноклар ҳар куни терилиб, боғдан четга чиқарилиши, қоқи қилиниши ва унинг ичидан чиқадиган қуртларни ўлдириш чоралари кўрилиши лозим эди. Бу иш ҳам колхозларда тегишлича амалга оширилмаётир.

Боғ парваришида агротехника тадбирларининг амалга оширилиши блан бирга, мева зараркунандалари ва касалликларига қарши барча чоралар ўз вақтида ўтказилганда, етиштирилган мўл ҳосилни тўла-тўкис қўлга киритиш мумкин.

Оржоникидзе районидаги айрим колхозларнинг боғдорчилик бригадаларида ҳалигача ҳафталик ва кундалик иш плани йўқ. Бу райондаги 13 та пуркагич машинасидан атиги 6 таси унчамунча ишлатилади. Қолган 7 таси эса (Каганович номли, Оржоникидзе номли ва «Қизилорғин» колхозларида) ҳархил баҳоналар блан шу вақтгача ишлатилмайди.

Оржоникидзе район партия комитетининг яқинда бўлиб ўтган бюроси боғдорчилик ишларини кучайтириш учун бирқатор тадбирларни амалга оширишни белгилади. Жумладан, зараркунандага қарши иккинчи марта дори пуркашни шу яқин кунлар ичида тамомлаб, учинчи пуркаш 15 июльгача тугалланиши лозим. Бунда мевали дарахтларга ДДТ дориси пуркалади. Бу дори топилмаган тақдирда, арсенат кальций деб аталган дорини пуркаш мумкин. Бу ҳолда дори август ойи бошида яна бир марта пуркалиши керак.

Шу блан бирга, кучли «Пионер» пуркагичларнинг ҳаммасини ишга солиб, бунинг учун МТС механизаторларидан фойдаланиш зарур. Барча боғлардаги дарахт танасига қурт тутгич белбоғларини бойлаб, тўкилган меваларни ҳар куни териб олиш ва боғдан четга чиқариб туриш лозим.

Бу йил етишган мўл мева ҳосилининг бир донасини ҳам нобуд қилмай териб олайлик. Юқорида кўрсатиб ўтилган тадбирлар амалга оширилса, шубҳасиз, боғларимизнинг ҳосилини тўла-тўкис сақлаб қоламиз ва меҳнаткашларни ширин-шакар мевалар блан мўл-кўл та'мин этамиз.

С. АРОКЕЛЯНЦ.

Ўрта Осиё Ўсимликларни зараркунандалардан сақлаш станциясининг энтимологи.

РЕДАКЦИЯГА ХАТ

„Сельэнергия“ ишидаги тартибсизлик қачон тугатилади?

Қишлоғимиз социалистик асосда тубдан қайта қурилмоқда. Колхоз қишлоғида кўркам бинолар бирин-кетин қад кўтараётир. Колхозчиларнинг кўпчилиги янги қурилган уйларда яшамоқда. 1940 йилда колхоз правлениеси қишлоққа электр қуввати келтириб катта иш қилди. Колхоз кўчалари ва колхозчиларнинг уйларида электр чироғлари нур сочиб, ҳаммаёкни ёритди, деҳқончилик ишлари ҳам қисман электрлаштирилди.

Колхозимиз фойдаланаётган электр қуввати 1949 йилнинг июнь ойига қадар «Узбекэнергия» ихтиёрида эди. Биз 9 йил мобайнида электр қувватидан монисиз фойдаландик. Ўтган йилнинг июнь ойидан бошлаб, электр қуввати Тошкент область «Сельэнергия» ихтиёрига ўтказилди. Шундан буён электр қувватидан фойдаланишда тартибсизлик содир бўлабошлади. «Сельэнергия» бошқармасининг бошлиғи Симбирцев, инспектори Ефимов ўртоқлар шу йил январь ойидан буён колхозга қувват берадиган киоскани 6 марта печатьладилар. Колхозга ҳам, колхозчиларга ҳам январь ойида 13 кун, февральда 24 кун, майда 27 кун, июльда 19 кун электр қуввати берилмади. Ҳозир ҳам колхоздаги хонадонларнинг ярмидан кўпроғида электр чироғи ёнмаётир. Бирқанча хўжаликнинг уйидаги электр симлари узиб ташланган.

Колхоз тепалик ерларга насос блан сув чиқариб, экинзор қилган. Бу ерларга ҳам сув электр қуввати блан чиқарилади. Колхозга электр қуввати берилмаганидан, насослар ишламай, экинлар сувсиз қолдирилди. Шуни ҳам айтиш кераккн, колхозга электр қуввати кеч соат 9 да берилиб, эрталаб соат 6 да ўчириб қўйилади. Бунинг натижасида, радиоузел ҳам тўлиқ ишламайди.

Область «Сельэнергия»сининг раҳбарлари колхозни электр қуввати блан та'минлашдек муҳим ишга мас'улиятсизлик блан қараб келаётирлар.

Биз бу ишга юқори ташкилотларнинг аралашувини, колхозни ҳам, колхозчиларни ҳам электр қуввати блан тартибли та'минлашга ёрдам берилишини ва бу ишда айбдор бўлган кишиларга нисбатан чора кўрилишини талаб қиламиз.

Тошкент область, Калинин район. Карл Маркс қишлоқ советидаги Ленин номли колхоз а'золари ва хизматчиларидан М. Йўлдошев, Х. Хошимова, Р. А'замова, Ю. Мўминов, Ҳ. Маҳкамов ва бошқалар.

Халқ маорифи учун малакали кадрлар

Бу йил Хоразм Давлат педагогика институтини 154 киши тамомлаб чиқди. Тил ва адабиёт факультетини битирган Абдулла Шарипов, Галия Нургалиева, физика ва математика факультетини битирган Казаков, Тожиев ва бошқа ўртоқлар имтиёзли диплом олдилар.

Педагогика институти ўзининг ташкил этилганидан буён республикамиз мактаблари учун 1.000 дан ортиқ малакали ўқитувчилар тайёрлаб берди.

Р. АМИНОВ.

Канопдан юқори ҳосил олиш учун

Каноп халқ хўжалигимиз учун муҳим техника экини ҳисобланади. Каноп экиш ва ундан юқори ҳосил етиштиришда Ўзбекистон колхоз ва совхозлари катта тажриба ортдирмоқдалар. Ўтган йили бирқанча илғор колхоз, бригада ва звенолар канопдан юқори ҳосил етиштириб, донг чиқардилар. Илғор канопчиларимиз Социалистик Меҳнат Қаҳрамони унвонини олишга муяссар бўлдилар. Кўп бригада ва звенолар гектаридан 110 центнерга етказиб каноп ҳосили етиштирдилар. Республикада энг кўп каноп экучи Қуйичирчиқ райони ўтган йили ҳар гектаридан ўрта ҳисоб блан 28,8 центнердан ҳосил топшириб, йиллик планни 116 процент қилиб бажарди.

Қуйичирчиқ районидаги Димитров номли колхоз ўтган йили 138 гектар майдоннинг ҳар гектаридан 83 ярим центнердан ошириб каноп ҳосили олди. Колхознинг ўртоқ Ким Гу бошлиқ бригадаси гектаридан 97 ярим центнерга яқин, ўртоқ Ким Ольга бошлиқ звеноси 110 центнердан ошириб ҳосил етиштирди. Димитров номли колхоз а'золари бу йил ҳам экинларни намунали парвариш қилмоқдалар. Ҳозир ҳамма ердаги каноп 4-нчи марта парвариш қилиниб, 5-нчи сувни ичмоқда. Экинлар сифатли парвариш қилинаётганлиги сабабли яхши ривожланиб, бўйи 2,5—3 метрга етди.

Жарқўрғон районидаги «Большевик», «Қизил деҳқон» колхозларининг а'золари ҳам каноп экинини яхши парвариш қилмоқдалар. Ҳозиргача экинлар 4 чопиқдан чиқарилди ва 5 марта суғорилди.

Канопдан бу йил яна ҳам юқори ҳосил етиштириш учун курашаётган ўнлаб бригада ва звенонинг а'золари далаларда унумли ва сифатли ишламоқдалар.

Республиканинг 3 области, Қорақалпоғистон АССР ва 6 совхозида техника ўсимлиги бўлган каноп етиштирилаётир. Аммо канопдан юқори ҳосил етиштириш учун кураш ҳаммаерда ҳам қониқарли бораётир деб бўлмайди. Экинларни парвариш қилиш, озиқлантириш, суғориш юзасидан белгиланган график бажарилмаётир. Бунинг устига, кўп ерларда экинларни ўт босиб кетган ва каноп учун энг хавфли зарпечак пайдо бўлган.

Экинларни парвариш қилишда Қорақалпоғистон АССР, Самарқанд области ва «Боёвут» совхозлари айниқса орқада қолаётирлар. Бу область ва совхозлар шу кунгача канопни биринчи парваришдан чиқармадилар. Қорақалпоғистон АССРда 1.400 гектар ердаги экиндан эндигина 688 гектари бир марта суғорилган. 15 июльгача биринчи культивация 68,4 процент бажарилган, биринчи чопиқ эса 978 гектар ерда ўтказилган. Культивация ва чопиқ блан суғориш ўртасида катта узилишга йўл қўйилиши натижасида кўп колхозда ер қотиб кетиб, экинлар қовжираб кетаётир. Чимбой ва Куйбишев районлари партия, совет ташкилотларининг раҳбарлари каноп экинини парвариш қилиш ва уни озиқлантиришга э'тиборсизлик блан қараб келмоқдалар.

Ҳар уччала «Боёвут» совхозида экинларнинг нормал қалинлиги та'минланмаган, парваришни кучайтириш керак бўлган шу кеча-кундузда экинлар қаровсиз қолдирилмоқда.

Самарқанд областининг Жомбой, Комсомол районларидаги колхозларнинг айрим участкаларида каноп экинлари ўсишдан қолдирилмоқда. Чопиқ, культивация сифатсиз, саёз ўтказилмоқда ва экинлар қондириб суғорилмаётир.

Бу йил Сурхондар'ё областининг Жарқўрғон районида 20 колхоз ва Шўрчи районида 3 колхоз каноп экган. Бу районларда экиш плани бажарилмаганидек, экилган каноп ҳам яхши парвариш қилинмаётир. Жарқўрғон районида каноп экинларини озиқлантириш учун ажратилган 190 тонна минерал ўғит бошқа экинларга ишлатиб юборилган.

Район колхозларида каноп етиштиручи махсус бригада ва звенолар ташкил этилмагани, экинлар бригада ва звеноларга бириктиб берилмаганни натижасида, ўсимликлар онда-сонда парвариш қилинмоқда. Каноп ўсимлигини парвариш қилишда механизациядан фойдаланилмаётир. Мана бундай ўзибўларчиликка йўл қўйилишига, даставвал район ташкилотлари айблидир. Район партия комитети ҳам, район ижроия комитети ҳам ўз мажлисларида каноп экинини парвариш қилишнинг бориши ҳақида бирор марта ҳам масала муҳокама қилмаганлар.

Яқинда область ижроия комитети Жарқўрғон район ижроия комитетининг раиси ўртоқ Дониёровнинг районда каноп ўсимлигини парвариш қилишнинг бориши ҳақидаги докладини тинглади ва ишдаги жиддий нуқсонларни кўрсатиб, уларни дарҳол тугатиш юзасидан амалий тадбирлар белгилади.

Қуйичирчиқ район партия комитети ва район ижроия комитети каноп экинини парвариш қилиш масаласини муҳокама қилиб, райондаги ҳар уччала МТС директорига культивация сифатини яхшилаш тўғрисида кўрсатма берган эдилар. Аммо бу кўрсатма ҳалигача бирон МТС томонидан амалга оширилмади. Райондаги 2-нчи ва 3-нчи МТСлар хизмат қилаётган колхозларда кўп ердаги экинни бегона ўт босган бўлса ҳам, МТС раҳбарлари тегишли чора кўрмаётирлар.

Райондаги «Хурсандобод», Тельман номли, Крупская номли, Оржоникидзе номли, «Қизил деҳқон» сингари колхозларда суғориш блан культивация ўртасида катта узилиш бўлмоқда. Бунинг устига, экинлар қондирилмай ёки қўллатиб суғорилмоқда, қирма чопиқ қилинмоқда, ўғитлар қўл блан пала-партиш солиниб, нобуд қилинмоқда. «Победа» колхозида селитра эҳтиётсизлик блан солиниши орқасида, ўғит ўсимликнинг пояси ва баргига тушиб, унинг куйиб, қовжираб қолиши ва баргларнинг тўкилиб кетиш хавфини туғдирмоқда.

Район колхозларида зарпечакка қарши кураш яхши уюштирилмаган. 3-нчи МТС хизмат қилаётган Карл Маркс номли колхозда кўп ердаги экинга зарпечак тушган бўлса ҳам, унга қарши курашилмай, унинг бошқа экин майдонларига тарқалиб кетишига йўл берилмоқда.

Район қишлоқ хўжалик бўлими (мудири ўртоқ Жоналиев, бош агрономи ўртоқ Попов) каноп экинларини парвариш қилиш сур'атини тезлатиш ва бегона ўтларни тугатиш ишига агрономия ходимларини сафарбар қилмаётир. Ишнинг сифати устидан назорат ўрнатишга етарли э'тибор берилмаётир.

Мана бу аҳволлар область, район, колхоз, совхоз раҳбарлари муҳим техника экини бўлган каноп ўсимлигини парвариш қилиш ишига етарли аҳамият бермаётганликларини очиқ кўрсатади.

Республика лубьтрести, Енгил саноат министрлиги каноп экинини парвариш қилишдаги қолоқликни дарҳол тугатиш учун шошилинч чоралар кўриш блан, канопдан мўл ҳосил олинишини та'минлашлари керак.

Т. МЎМИНОВ.
А. НАБИХЎЖАЕВ.

Германия Бирлашган социалистлар партиясининг учинчи с'ездида

БЕРЛИН, 22 июль. (ТАСС). Бугун Германия Бирлашган социалистлар партияси с'ездининг эрталабки мажлисда Отто Гротевольнинг «Тинчлик учун кураш ва демократик Германия Миллий фронти» ҳақидаги доклади юзасидан музокаралар бўлди. Сўзга чиққан вакиллар партиянинг оммавий ташкилотлардаги ишлари, Миллий фронт комитетларини мустаҳкамлаш, тинчлик йўлидаги умумхалқ курашини кучайтириш масалаларига тўхталиб ўтдилар. Совет Иттифоқида Стокгольм Мурожаатига қўл қўйган кишиларнинг сони тўғрисида берилган ахборот гулдурос қарсаклар блан кутиб олинди. Мажлис раиси, немис демократлари тинчликни сақлаш ва та'минлаш учун курашда жиплашиб зўр ғайрат блан ҳаракат қилишни совет кишиларидан ўрганадилар, деди. С'езд вакиллари унинг бу сўзларини якдиллик блан ма'қулладилар.

С'езд қатнашчилари Франция коммунистлар партияси делегациясининг раҳбари Жак Дюклони қизғин табрикладилар. Жак Дюкло Германия Бирлашган социалистлар партиясининг учинчи с'ездини Франция коммунистлар партияси ва ишчилар синфи номидан табриклади. Унинг нутқи Франция ва Германия меҳнаткашларининг тинчлик йўлида ҳамжиҳат ва дўст бўлиб ҳаракат қилишга қат'ий бел боғлаганликларини кўрсатган намойишга айланди.

С'езд вакиллари Чехословакия компартияси делегациясининг раҳбари Иозеф Франкнинг табрик нутқини ҳам самимий хурсандчилик блан тингладилар. У, яшасин халқларнинг дўсти ўртоқ Сталин, деб хитоб қилганида, шодиёна гулдурос қарсак чалинди. С'езд қатнашчилари бутун тараққийпарвар инсониятнинг улуғ йўлбошчиси ва устози И. В. Сталинга самимий ҳурматларини изҳор қилиб ўринларидан турдилар.

Хорх (Цвиккау) трактор заводининг, «Цейс» ва «Шотт» (Иена) оптика заводларининг, Мансфельд мис конларининг ишчи делегациялари, шунингдек Германия демократик хотин-қизлар союзининг делегацияси Германия Бирлашган социалистлар партиясининг с'ездини табриклаш учун келдилар. Делегациялар с'ездга совғалар топширдилар. Бу совғалар Германия демократик республикаси меҳнаткашларининг Германия Бирлашган социалистлар партияси учинчи с'езди шарафига ишлабчиқариш соҳасида эришган муваффақиятларини яққол кўрсатади.

Музокаралар тамом бўлгандан кейин кечки мажлисда Отто Гротеволь охирги сўзга чиқди. У, охирги сўзида партиянинг тинчлик ва Германиянинг бирлиги учун курашдаги вазифалари ҳақида с'ездда бўлган муҳокамаларга якун ясади.

Шундан кейин кечки мажлисда Германия Бирлашган социалистлар партияси Сиёсий Бюросининг а'зоси Вальтер Ульбрихт «Бешйиллик план ва Германия халқ хўжалигининг истиқболлари» тўғрисида доклад қилди. Ульбрихтнинг доклади блан с'езд ишининг учинчи куни тамом бўлди.

БЕРЛИН, 23 июль. (ТАСС). Германия Бирлашган социалистлар партияси учинчи с'ездининг бугун эрталабки мажлисида Вальтер Ульбрихтнинг «Бешйиллик план ва халқ хўжалигининг истиқболлари ҳақида» қилган доклади юзасидан музокаралар бошланди.

Музокарада халқ корхоналарининг активлари, хўжалик раҳбарлари, инженер-техник ходимлар, партия ходимлари чиқиб сўзладилар. Нотиқлар ўз сўзларида Германия демократик республикасининг хўжалик қурилишига доир амалий масалалар, халқ хўжалиги бешйиллик планида белгиланган ғоят катта вазифаларни бажаришда Германия Бирлашган социалистлар партиясининг раҳбарлик ролини та'минлаш масалалари, ишчилар синфи блан меҳнаткаш деҳқонлар иттифоқини мустаҳкамлаш масалалари ҳақида гапирдилар. Нотиқлар ба'зи ма'мурий ва хўжалик органларининг ишидаги бюрократизмни танқид қилдилар, омма ўртасида партия ишини олиб бориш соҳасидаги камчиликларни очиб ташладилар, сиёсий ва хўжалик вазифаларининг бажарилишини та'минлашдаги янги иш услуби ҳақида айрим мисолларни келтирдилар. Нотиқларнинг сўзларида хўжалик қурилишига доир масалаларгина эмас, балки партиянинг немис ишчилар синфи ва аҳоли ўртасидаги барча меҳнаткаш табақаларнинг сиёсий ва маданий савиясини юксалтириш соҳасидаги тарбиявий ишлари тўғрисида ҳам гапирдилар. Халқ корхоналарининг вакиллари немис ишчилар синфи хўжаликни тиклашдаги қийинчиликларни енгиш учун ғайрат блан курашаётганлиги тўғрисида гапириб, Совет Иттифоқига ва ўртоқ И. В. Сталинга ёш Германия демократик республикасига ёрдам кўрсатганликлари учун қизғин ташаккур изҳор қилдилар. С'езд вакилларини Италия коммунистлар партиясининг бош секретари Пальмиро Тольятти ва Венгрия меҳнаткашлар партияси делегациясининг раҳбари Иожеф Реваи табрикладилар.

Сўнгра Аксель Ларсен сўзга чиқиб, Дания, Финляндия, Швеция, Норвегия ва Исландия коммунистлар партияларининг делегациялари номидан с'ездни табриклади.

23 июль кечки мажлисда Вальтер Ульбрихт доклади юзасидан музокаралар давом этди.

ГЕРМАНИЯ БИРЛАШГАН СОЦИАЛИСТЛАР ПАРТИЯСИ УЧИНЧИ С'ЕЗДИНИНГ ҚУРИЯ ХАЛҚИГА МУРОЖААТИ

БЕРЛИН, 23 июль. (ТАСС). Германия Бирлашган социалистлар партиясининг учинчи с'езди америка агрессорларига қарши қаҳрамонларча курашаётган қурия халқига ҳайрихоҳлик изҳор қилиш юзасидан кеча ўз мажлисида қурия халқига қарата мурожаат қабул қилди. Мурожаатда жумладан бундай дейилади:

«Америка империалистларининг шармандали, ваҳшиёна агрессиясига қарши биз сулҳпарвар демократик Германия номидан норозилик билдирамиз, бу агрессия Қуриянинг миллий бирлигига ва демократик асосда тикланишига қарши қаратилгандир. Америка империалистлари сизнинг юртингизни хонавайрон қилмоқдалар ва шаҳар ҳамда қишлоқларингизга ваҳшийларча ҳужум қилиш йўли блан болаларингизни ва хотин-қизларингизни ўлдирмоқдалар...

Партия учинчи с'ездининг делегатлари сиз қаҳрамонона курашаётган кунларда Германияда тинчлик ҳаракатини кенгайтириш ва Германияни миллий жиҳатдан бирлаштириш учун курашда, умумий душман бўлган америка босқинчи империализмига қарши курашда ўз ғайратларини янада ошириш мажбуриятини оладилар.

Яшасин қаҳрамон қурия халқи ва унинг йўлбошчиси Ким Ир Сен!

Америка интервентлари Қуриядан ҳайдалсин!

Қуриядан қўлингни торт!

Яшасин тинчлик тарафдорлари жаҳон фронтининг атом қуролини тақиқлаш йўлида олиб бораётган кураши!

Яшасин сулҳпарвар халқларнинг Совет Иттифоқи блан ва тинчлик учун курашнинг байроқдори Иосиф Виссарионович Сталин блан дўстлиги!».

ҚУРИЯДАГИ ВОҚИАЛАР

ҚУРИЯ ХАЛҚ-ДЕМОКРАТИК РЕСПУБЛИКАСИ ХАЛҚ АРМИЯСИ БОШ ҚЎМОНДОНЛИГИНИНГ АХБОРОТИ

ПХЕНЬЯН, 22 июль. (ТАСС). Қурия халқ-демократик республикаси Халқ армиясининг Бош қўмондонлиги 22 июль эрталаб қуйидаги ахборотни э'лон қилди:

Халқ армиясининг қисмлари ҳамма фронтларда жануб томонга ҳужумни давом этдирдилар.

Халқ армиясининг Тэчжон (Тайден)ни озод қилган қисмлари чекинаётган душман қисмларини қувиб бориб, бирқанча уезд ва волость марказларини ҳамда қишлоқларни озод қилдилар.

21 июльда америка авиацияси Сеул, Пхеньян, Вонсанга ва атрофдаги қишлоқларга бирнеча марта ҳужум қилди. Ҳечнарсани текширмай қилинган бу ваҳшиёна бомбардимон натижасида кўп уй-жой, мактаб, касалхона ва маданий-оқартув муассасалари бинолари хароб бўлди. Аҳоли ўртасида қурбонлар бор.

ПХЕНЬЯН, 22 июль. (ТАСС). Қурия халқ-демократик республикаси Халқ армиясининг Бош қўмондонлиги 22 июль кечқурун қуйидагиларни билдирди:

Қурия халқ-демократик республикаси Халқ армиясининг қисмлари барча фронтларда ҳужумни давом этдирмоқдалар.

Халқ армияси қўшинлари ғарбий қирғоқда ҳужумни давом эттириб, кўпгина уезд, волость марказларини ва қишлоқларни, шу жумладан Шимолий Чолла вилоятидаги Куньсань (Гунзан) ва Нири (Рири) деган катта шаҳарларни озод қилдилар. Халқ армияси қисмлари шу куни душманнинг чекинаётган қўшинларини қувиб бориб, Кимчжэ (Кинтей) ни озод қилдилар.

Халқ армияси қисмлари юқорида номлари айтилган шаҳарларни озод қилиш учун олиб борилган жанглар давомида кўп солдат ва офицерларни асир олдилар. Ўлжалар қўлга туширилди. Бу ўлжалар санаб чиқилмоқда.

ПХЕНЬЯН, 23 июль. (ТАСС). Қурия Халқ-демократик республикаси Халқ армиясининг Бош қўмондонлиги 23 июль эрталаб қуйидаги ахборотни э'лон қилди:

Халқ армиясининг қисмлари фронтнинг ҳамма участкаларида душман қўшинларига зарбалар бериб, ҳужумни давом этдирдилар.

Халқ армиясининг Чоньчжу (Дзенсю) томонида ҳужум қилаётган қисмлари америка қўшинлари қисмларининг қаршилигини енгиб, 21 июльда Шимолий Чолла вилоятининг ма'мурий маркази бўлган Чоньчжу шаҳрини тамомила озод қилдилар. Халқ армиясининг қисмлари душман қўшинларини қувиб бориб, ҳужумни давом этдирмоқдалар.

Халқ армиясининг авиацияси ва зенит артиллерияси америка қўшинлари авиациясига кўп талафот етказдилар.

18 ва 19 июльда Вонсан (Гензан) ва Хиннам (Конан) районларида зенит артиллерия томонидан 8 та америка аэроплани уриб туширилди.

20 июльда Халқ армиясининг авиацияси Тэчжон (Тайден) шаҳрининг жанубида душманнинг сон жиҳатидан кўп бўлган авиациясига қарши жанг қилиб, иккита америка бомбардимончи аэропланини уриб туширди.

ПХЕНЬЯН, 23 июль. (ТАСС). Қурия Халқ-демократик республикаси Халқ армияси Бош қўмондонлигининг бугун кечқурун чиқарган ахборотида бундай дейилади: Халқ армиясининг қисмлари фронтнинг ҳамма участкаларида америка қўшинлари қисмларига зарбалар бериб, ҳужумни давом этдирдилар.

Америка авиацияси республиканинг шимолий қисмидаги ва жанубда озод қилинган районлардаги тинч шаҳар ва қишлоқларни ваҳшийларча бомбардимон қилмоқда.

23 июльда америка авиацияси Пхеньян шаҳри районига ва атрофдаги қишлоқларга ҳужум қилиб, оғирлиги 500 килограммдан бир тоннагача бўлган бирнеча юз бомба ташлади. Бу ваҳшиёна бомбардимон натижасида кўп уй-жой ва маданий муассасалар вайрон бўлди. Аҳоли ўртасида қурбонлар бор.

ҚУРИЯ ПАРТИЗАНЛАРИ ҲАРАКАТИ

ПХЕНЬЯН, 22 июль. (ТАСС). Пхеньян радиоси билдиради: Қурия партизанлари Халқ армиясининг ҳужумига ёрдам бериб, актив ҳаракат қилмоқдалар.

Олинган ма'лумотларга қараганда партизанларнинг Жанубий Кенсан вилоятида ҳаракат қилаётган катта бир отряди 17 ва 18 июльда лисинманчиларнинг ҳарбий қисми блан жанг қилиб, бу қисмни тамомила тор-мор келтирган.

Партизанларнинг муваффақиятли ҳаракатларидан илҳомланган бу районларнинг ёшлари партизан отрядлари сафига кирмоқдалар.

АМЕРИКА ҚЎШМА ШТАТЛАРИ ҲАРБИЙ МИНИСТРЛИГИНИНГ ГЕНЕРАЛ ДИН ТЎҒРИСИДАГИ АХБОРОТИ

ЛОНДОН, 22 июль. (ТАСС). Рейтер агентлигининг мухбири Вашингтондан билдиради: Америка Қўшма Штатлари ҳарбий министрлиги 24-нчи америка дивизиясининг командири генерал-майор Уильям Динни Қуриядаги жангларда бедарак йўқолган кишилар қаторига расмий суратда киритди.

Генерал-майор Дин Халқ армияси қўшинлари томонидан 20 июльда тамомила озод қилинган Тэчжон ёнида бўлиб ўтган жангларда америка қўшинларига қўмондонлик қилган эди.

ҲИНДИСТОН КОМПАРТИЯСИ МАРКАЗИЙ КОМИТЕТИНИНГ АХБОРОТИ

ДЕҲЛИ, 21 июль. (ТАСС). Пресс Траст оф Индиа агентлиги Ҳиндистон коммунистлар партияси Марказий Комитетининг ахборотини э'лон қилди. Ахборотда бундай дейилади: Ҳиндистон коммунистлар партияси ўз сиёсатини ўзгартиради ва мамлакатнинг «миллий озодлиги» учун ерислоҳоти ҳаракатини кучайтириб юборади. «Янги сиёсат Хитойдаги миллий-озодлик ҳаракатининг тажрибасига асосланади. Хитой мамлакати бораётган ва ҳозирги вақтда Шарқи-Жанубий Осиё мамлакатлари бораётган йўл халқимиз олдида турган бирдан-бир тўғри йўлдир».

Сўнгра ахборотда Ҳиндистон коммунистлар партияси Марказий Комитети ва Сиёсий Бюроси қайтадан ташкил қилинганлиги, Ранадивенинг коммунистлар партияси бош секретари вазифасидан озод қилинганлиги ва бош секретарь қилиб Ралжешвар Рао (Андхр вилояти коммунистлар ташкилотининг раҳбари) сайланганлиги айтилади.

Сўнгра ахборотда бундай дейилади: «Марказий Комитет партия ташкилотларининг фаолиятида қаттиқ централизм блан боғлаб олиб бориладиган ички партиявий демократияни тўла тиклаш тўғрисида қарор қабул қилди».

Яна ахборотда бундай дейилади: Марказий Комитет «инглиз-америка империалистларига ва уларнинг Ҳиндистондаги иттифоқчиларига қарши кураш учун ишчилар синфи бошчилигида умуммиллат бирлашган фронтини тузиш соҳасида иш олиб боради. Ҳозирги вақтда сўл маслакдаги кучларнинг сафларини бирон тарзда ажратиб юбориш реакцияга ёрдам беради ва Ҳиндистондаги озодлик курашини заифлатади».

БИРЛАШГАН МИЛЛАТЛАР ТАШКИЛОТИ А'ЗОЛАРИ АМЕРИКА АГРЕССОРЛАРИГА ҲАРБИЙ ЁРДАМ БЕРИШ НИЯТИДА ЭМАСЛАР

НЬЮ-ЙОРК, 21 июль. (ТАСС). Трюгве Ли Бирлашган Миллатлар ташкилоти а'золарига мурожаат қилиб, уларни америка интервентларига ёрдам бериш учун аскар ажратишга чақириш йўли блан Қуриядаги америка агрессиясини қўллаб-қувватламоқчи бўлган эди. Лекин бу уриниш очиқдан-очиқ муваффақиятсизликка учрамоқда.

«Нью-Йорк таймс» газетасининг хабарига қараганда, Бирлашган Миллатлар Ташкилотининг вакиллари ҳозиргача Бирлашган Миллатлар Ташкилоти а'золаридан бирортаси ҳам аскар ажратишга тайёр эканлигини билдирмаганлигини э'тироф қилмоқдалар. «Дейли компас» газетасининг мухбири Иделнинг айтишига кўра, «Трюгве Лининг «хижолатда қолган» вакили, Трюгве Ли шу чоққача ҳечбир мамлакатдан бу ҳақда бирон амалий таклиф олганим йўқ, деб э'тироф қилишга мажбур бўлган. Олинган ма'лумотларга кўра, —деб ёзади мухбир, — Аргентина, Миср, Дания ва Голландия Трюгве Ли чақириғини тўғридан-тўғри рад этганлар. Аммо бош секретарьнинг вакили бу хабарларни та'кидлаш ёки рад этишдан бош тортган.

АМЕРИКА ҚЎШМА ШТАТЛАРИДА ҲАРБИЙ ТАЙЁРГАРЛИК

НЬЮ-ЙОРК, 23 июль. (ТАСС). 21 июльда америка ҳукумати агрессив уруш олиб бориш учун мамлакат экономикасини сафарбар қилиш мақсадида яна бирқанча тадбирларни кўрди. Юнайтед Пресс агентлигининг Вашингтондаги мухбири хабар беради: 21 июльда ҳукумат денгиз комиссияси яна 32 кемани ишга туширишга, шу жумладан 12 кемадан аскар ташиш учун фойдаланишга қарор қилди. Бу кемалар ҳаммаси бўлиб 35 минг кишини элтиб қўяолади. Қолган 20 кема «Виктори» типидаги юк кемасидир. Шундай қилиб, Қуриядаги агрессия бошлангандан буён америка ҳукумати қуролли кучлар учун 64 савдо кемасини ажратди.

Америка Қўшма Штатлари ҳукумати ҳарбий буюртмаларни кўпайтирмоқда.

21 июльда америка сенати президентга армияда хизмат қилиш муддати яқин 12 ой ичида тугайдиган барча сержант ва оддий аскарларнинг хизмат муддатини бир йилга узайтириш ҳуқуқини берадиган қонун лойиҳасини ма'қуллади.

Сенат бошқа бир қонун лойиҳасини ҳам ма'қуллади. Бу қонун лойиҳаси президентга гавань ва портларнинг «хавфсизлиги» ҳақида махсус қоидалар нашр этиш, шу жумладан чет эл кемаларининг америка сувларида қатновини назорат қилиб туриш ҳуқуқини беради. Юнайтед Пресс агентлигининг билдиришича, бу қонун лойиҳаси президентга чет эл кемаларини истаган вақтда текшириш ва кўздан кечириш ҳақида, агар зарур деб топилса, уларни ушлаш тўғрисида буйруқ чиқариш имкониятини беради.

Чехословакияда И. В. Сталиннинг тилшунослик тўғрисидаги асарлари нашр этилди.

ПРАГА, 22 июль. (ТАСС). «Свобода» нашриёти И. В. Сталиннинг «Тилшуносликдаги марксизм ҳақида» ва «Тилшуносликнинг ба'зи масалаларига доир» номли асарларини босиб чиқарди. Бу китоб 100 минг нусхада нашр этилди.

ФРАНЦИЯ ҲУКУМАТИ СОВЕТ МАОРИФ ХОДИМЛАРИ ДЕЛЕГАЦИЯСИНИНГ ФРАНЦИЯГА БОРИШИГА РУХСАТ БЕРМАДИ

ПАРИЖ, 21 июль. (ТАСС). Франция маориф ходимлари миллий уюшмасининг с'езди 22 июльда очилиши керак эди. Франция маориф ходимлари миллий уюшмаси РСФСР бошланғич ва ўрта мактаб ходимлари касаба союзининг Марказий комитетига мурожаат қилиб, бу с'ездга ўз вакилларини юборишни илтимос қилган эди. Касаба союз Марказий комитети бу илтимосга жавобан с'ездда қатнашиши учун П. Г. Пименов бошчилигида маориф ходимлари делегациясини юборишга қарор қилди.

Бу ерда ма'лум бўлишича, француз ма'мурлари СССР блан Франция ўртасида маданий алоқанинг кучайтирилишига ҳарқандай йўллар блан халақит беришга интилиб, ҳечқандай важ кўрсатмай, совет маориф ходимлари делегациясининг Францияга боришига рухсат бермаганлар.

ЛЕОПОЛЬД III БРЮССЕЛЬГА КЕЛДИ

ПАРИЖ, 22 июль. (ТАСС). Франс Пресс агентлиги хабар беради: бугун эрталаб соат 7 да Леопольд III аэропланда Брюссельга келди. Ма'лумки, бундан бирнеча кун аввал социал-христианлар партияси депутатлари қирол Леопольднинг Бельгияда подшолик қилишини тақиқлаган қонунни бекор қилдиришга муваффақ бўлган эдилар.

БЕЛЬГИЯ БОШ МИНИСТРИ ДЮВЬЕЗАР БАЁНОТИ

ПАРИЖ, 23 июль. (ТАСС). Франс Пресс агентлиги Брюссельдан олиб хабар беради: Бельгия бош министри Дювьезар матбуот вакилларига қирол советининг мажлисидан кейин ўз ҳукумати исте'фо берганлиги тўғрисида қиролга ариза топширганлигини айтди. Қирол ҳукумат бошлиғидан ўз вазифасини бажаришни давом эттиришни сўради.

ЧЕХОСЛОВАКИЯДА БИР ГУРУҲ ЖОСУСЛАР ВА ФИТНАЧИЛАР ИШИ ЮЗАСИДАН ҲУКМ ЧИҚАРИЛДИ

ПРАГА, 22 июль. (ТАСС). Сўнгги бирнеча кун ичида Острава шаҳрида давлатга қарши террорчи группанинг 22 а'зоси иши юзасидан суд бўлди. Ян Бухал бошчилик қилган бу группа а'золари давлатга қарши қуролли ис'ён тайёрлашда, хоинлик ва жосусликда айбланадилар (Ян Бухал давлатга хиёнат қилганлиги ва жосуслиги учун шу йил июнь ойида қатл қилинган эди).

Айбдорлардан Мирослав Сикора, Иожеф Поломский, Милош Моравек ва Ладислав Цее ўлим жазосига ҳукм этилдилар. Бошқа айбдорлар турли муддат блан қамоқ жазосига ҳукм этилдилар.

БИЛДИРИШ

25 июль кеч соат 8 да, Ўзбекистон К(б)П Тошкент шаҳар комитетининг мажлислар залида шаҳардаги докладчилар ва агитаторлар учун **«Бутун Иттифоқ темирйўлчилар куни»** деган темада раҳбарлик доклади бўлади. Докладчи Тошкент темир йўли Сиёсий бўлимининг бошлиғи ўртоқ **Котов.**

Мас'ул муҳаррир
Ҳ. ҒУЛОМОВ.

ТЕАТР ВА КИНОЛАРДА:

МУҚИМИЙ НОМЛИ ТЕАТРДА (Пушкин номли парк) — 25 июльда **Фарҳод ва ширин.**

«ХЕВА» — **Севимли арнялар.**

«ИСКРА» (қишки) — **3-нчи залда Цирк артистлари.**

«ЁШ ГВАРДИЯ» — кундуз **Золушка,** кечқурун **Ҳинд мақбараси** (1-нчи серия).

«НАВОИЙ» (қишки) — кундуз **Шайтон дара,** кечқурун **Максимнинг қайтиши.**

«КОМСОМОЛЕЦ» (ёзги) — **Георгий Саакадзе** (1-нчи серия).

«ШАРҚ» — **Маскарад.**

«РОДИНА» (кундуз ва кечқурун), қишки «ИСКРА», ёзги «ИСКРА», «ВАТАН», «НАВОИЙ» (ёзги), «ЎЗБЕКИСТОН» (кундуз), «УДАРНИК», «ПУШКИН» кинотеатрларида — янги поляк бадиий фильми **Шайтон дара.**

Ўзбекистон ССР Пахтачилик министрлигининг
Пахтачилик совхозлари бошқармасига
бошқарма аппаратида ва жойларда ишлаш учун:
агрономлар, бинокор инженерлар, механизатор инженерлар, ветеринария врачлари, ревизор бухгалтер
КЕРАК
Тошкент шаҳар, Ўзбекистон кўчаси, 19-нчи уй, 29-нчи хонада бошқарманинг кадрлар бўлимига мурожаат қилинсин.

«ГЛАВКИНОПРОКАТ»НИНГ ЎЗБЕКИСТОН КОНТОРАСИГА
омбор ишчилари ва охранниклар
К Е Р А К
Адрес: Тошкент шаҳар, Заводская кўчаси, 35-нчи уй. Телефон—35-923.

Тез ёрдам клиник касалхонаси ҳузуридаги
КЕЧКИ МЕДСЕСТРАЛАР МАКТАБИ
1950/51 ўқув йилига
ЎҚУВЧИЛАР ҚАБУЛ ҚИЛАДИ
Мактабда қуйидаги бўлимлар бор:
1. Медсестралар тайёрлаш бўлими—ўқиш муддати 2 йил.
2. Болалар муассасалари учун медсестралар тайёрлаш бўлими — ўқиш муддати 1 йил.
Медсестралар мактабига камида 7 синф ҳажмида ма'лумоти бўлган, 14 ёшдан 35 ёшгача кишилар қабул қилинади.
Мактабга кирувчилар 7 синф ҳажмида имтиҳон берадилар.
Аризалар мактаб биносида дам олиш кунларидан бошқа ҳар куни кеч соат 6 дан 9 гача қабул қилинади (Жуковский кўчаси, 74-нчи уй. Ремесленная кўчасидан кирилади).
Ўқиш 1 сентябрьдан бошланади.
Қабул қилинганлар белгиланган тартибда стипендия блан та'минланади.

ТОШКЕНТ ЭЛЕКТРО-МЕХАНИКА ТЕХНИКУМИ
1950/51 ўқув йилида 1-нчи ва юқори курсларга
ЎҚУВЧИЛАР ҚАБУЛ ҚИЛАДИ
Техникумда қуйидаги мутахассислар:
1. Кабель ва сим ишлаб чиқариш ишидан электрик техниклар,
2. Металларни кесиб ишлаш ишидан технолог техниклар,
3. Саноат корхоналарини электр блан ускуналаш ишидан электрик техниклар тайёрланади.
10 синфни битирган кишилар 3-нчи курсга қабул қилинади.
Техникумга кириш шартлари умумий тартибда.
Керакли справкаларни сўраш учун адрес: **Тошкент шаҳар, Луначарское шоссе, Бийский тупик, 1-нчи уй. Телефон — 36-448.**

СССР Химия саноати министрлигининг
Чирчиқ химия механика техникуми
1950/51 ўқув йилига
ЎҚУВЧИЛАР ҚАБУЛ ҚИЛАДИ
Техникумда:
1. Азот технологияси ишидан технолог техниклар,
2. Тоғ-руда саноатида электромеханика ускуналарини ишлатиш, ремонт ва монтаж қилиш ишидан тоғ электромеханик техниклар,
3. Химия заводларининг ускуналарини ишлатиш, ремонт ва монтаж қилиш ишидан механик техниклар,
4. Химия заводларининг электр ускуналарини ишлатиш, ремонт ва монтаж қилиш ишидан электрик техниклар тайёрланади.
Техникумда ишдан бўшаб ва бўшамасдан ўқиш мумкин.
Ўқиш муддати 4 йил.
Ўзбеклар она тилида имтиҳон бериб кирадилар.
Техникумга қабул қилинган кишиларнинг ҳаммаси 1-нчи курсда 185 сўм (тоғ бўлимида—280 сўм) миқдорида стипендия блан та'минланадилар.
Техникум ҳузурида ётоқхона ва ошхона бор.
Ариза ва ҳужжатларни тақдим қилиш учун адрес: **Чирчиқ шаҳри, Юқори социалистик шаҳарча, 7-нчи уй.**
Шу блан бирга,
ТОШКЕНТ ТОҒ ТЕХНИКУМИ ОҲАНГАРОН БЎЛИМИГА
(1-нчи курсига)
кўмир конларини ишлаш ва тоғ электромеханикаси мутахассисликлари бўйича)
ЎҚУВЧИЛАР ҚАБУЛ ҚИЛИНАДИ
Адрес: Тошкент область, Оҳангарон шаҳар, Тошкент тоғ техникумининг Оҳангарон бўлими.

3% ли Давлат ички ютуқ заёмининг муваффақиятли тарқалиши муносабати блан,
1950 йил 5 майда, дастлабки икки разряд учун белгиланган шартларда
3% ЛИ ДАВЛАТ ИЧКИ ЮТУҚ ЗАЁМИ ОБЛИГАЦИЯЛАРИНИНГ 3-НЧИ РАЗРЯДИ ЧИҚАРИЛДИ
Ҳарбир тиражда ўйналадиган ютуқлар қуйидаги миқдорда белгиланган:

Ютуқ миқдори (сўм блан)	Ютуқлар сони: Асосий тиражда: Заёмнинг бир разрядига	Заёмнинг уч разрядига	Қўшимча тиражда: Заёмнинг бир разрядига	Заёмнинг уч разрядига
100.000	—	—	1	3
50.000	2	6	5	15
25.000	5	15	25	75
10.000	25	75	80	240
5.000	80	240	800	2400
1.000	700	2100	2300	6900
400	7688	23064	8289	24867
Жам'и	8500	25500	11500	34500
Жам'и ютуқ (сўм блан)	4650200	13950600	11390600	34171800

Бу заёмнинг навбатдаги 16-нчи ютуқлар тиражи 1950 йил 30 июльда Тошкент шаҳрида ўзбек давлат филармонияси биносида (Свердлов номли концерт залида) бўлади.
3% ли Давлат ички ютуқ заёми облигацияларини сотиб олингиз!
Ўзбекистон ССР Давлат меҳнат омонат кассалари ва давлат кредити бошқармаси.

Ўзбекистон давлат физкультура техникуми
1950/51 ўқув йилига
ЎҚУВЧИЛАР ҚАБУЛ ҚИЛАДИ
Техникум: ўрта малакали физкультура ўқитувчилари ва спорт турларидан тренерлар тайёрлайди.
Ўқиш муддати 3 йил.
Техникумга 7 йиллик мактаб ҳажмида ма'лумотли, 14 ёшдан 30 ёшгача бўлган эркак ва хотин-қизлар умумий тартибда қабул қилинади.
Ўқувчилар машғулот учун спорт кийими блан та'минланади.
Физкультура техникумининг командалари ҳар йили Бутун Иттифоқ спартакиадаларида қатнашадилар.
Кириш имтиҳонлари 1950 йил 1 августдан 20 августгача бўлади. Ўқиш 1 сентябрьдан бошланади.
Аризани техникум директорининг номига ёзиш ва тегишли ҳужжатларни қўшиб, шу йил 1 августгача тақдим қилиш лозим.
Адрес: Тошкент шаҳар, Беш'ёғоч кўчаси, 24-нчи уй.
Керакли справкалар техникумдан сўралсин.

В. В. Куйбишев номидаги
ЎЗБЕКИСТОН ҚИШЛОҚ ХЎЖАЛИК ИНСТИТУТИ
1) энтомология, 2) зоотехника, 3) эпизоотология, 4) паразитология, 5) гистология, 6) клиник диагностика мутахассисликлари бўйича
Аспирантлар қабул қилади
Аспирантурада ўқиш муддати 3 йил (фанлар кандидати деган илмий даражани олиш учун диссертация ёқлаш ҳам шу жумлада).
Аспирантурага олий ма'лумоти ва иш тажрибаси бўлган кишилар қабул қилинади.
Аспирантурага кирувчилар: марксизм-ленинизм асослари, махсус фан ва чет тилларнинг биридан имтиҳон берадилар.
Ариза ва ҳужжатлар 1950 йил 15 октябрьгача қабул қилинади. Кириш имтиҳонлари ҳам шу муддатгача ўтказилади. Аризага қуйидаги ҳужжатларни икки нусхада қўшиб тақдим қилиш лозим: 1) кадрларни ҳисобга олиш варақаси, 2) таржимаи ҳол, 3) олий ўқув юртини битирганлик ҳақидаги дипломнинг копияси, 4) муассаса, партия ва профсоюз ташкилотининг раҳбари имзолаган характеристика, 5) мутахассислиги юзасидан реферат 6) ҳарбий хизматга муносабати ҳақида ҳужжат ва 6х9 сантиметр катталигида иккита фотокарточка, 7) соғлиғи ҳақида справка.
Кириш имтиҳонларига институт чақиргандан кейин келиш мумкин.
Аспирантурага қабул қилинган кишилар стипендия ва ётоқ блан та'минланади.
Институтнинг адреси: **Самарқанд шаҳар, Карл Маркс кўчаси, 83-нчи уй.**

РЕДАКЦИЯ ВА НАШРИЕТ АДРЕСИ: Тошкент, Алексеев кўчаси, № 8 РЕДАКЦИЯ БЎЛИМЛАРИНИНГ ТЕЛЕФОНЛАРИ: Партия турмуши бўлими — 33468. Пропаганда бўлими — 31048. Маданият бўлими — 32036. Қишлоқ хўжалик бўлими — 34455. Саноат бўлими — 31226. Совет қурилиши бўлими—31638. Маҳаллий ахборот бўлими — 37604. Мухбирлар бўлими — 31638. Хатлар бўлими—32347. Э'лонлар бўлими — 37062. Секретариат — 34780 ва 33469. Коммутатор — 36334.

Р. 04779. «Қизил Ўзбекистон» ва «Правда Востока» бирлашган нашриётининг босмахонаси. Нашр. № 1117.